

БОРІТЕСЯ - ПОБОРЕТЕ!

ЗАКОРДОННИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ
ПАРТІЇ СОЦІЯЛІСТІВ-РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.
:: ПІД РЕДАКЦІЄЮ КОМІТЕТУ ::

ПРОЕКТ ПРОГРАМИ УКРАЇНСЬКОЇ ПАРТІЇ СОЦІЯЛІСТІВ-РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ:

Вступне слово, — ст. 1.

Загальні завдання партії і сучасний момент, — ст. 4.

Програма політична, — ст. 17.

Програма національна, — ст. 22.

Програма економічного будівництва, — ст. 27.

Програма культурна, — ст. 36.

Тактика УПСР, — ст. 43.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

N. TSCHETSCHEL. WIEN, XIX. HOFZEILE NR. 27

Зміст ч. 1. „Борітеся-Поборете!“

Мих. Грушевський. — Українська партія соціалістів-революціонерів та її завдання.
Факти та документи. — Резолюції I, II та III конференцій У. П. Р.-С. за кордоном.

Зміст ч. 2. „Борітеся-Поборете!“

Мих. Грушевський. — Між Москвою й Варшавою.
Мик. Шраг. — Слова й діла соціалістів в національній справі.
Мик. Чечель. — Чому припинив своє існування революційно-радянський блок?
Факти та документи. — До розв'язання революц.-рад. блоку (переписка між закордонними групами У. П. С.-Р. і У. К. П.). Україна і Польща в їх екополітичних взаємовідносинах (стаття О. М.).
Памяти погибших товаришів. — К. Корж.

Зміст ч. 3. „Борітеся-Поборете!“

Мик. Шаповал. — Соціалістична революція, Росія й Україна.
Мик. Шраг. — До ревізії нашого партійного програму.
Мих. Грушевський. — В першій делегації Укр. Парт. Соц.-Рев.
Факти та документи. — Відношення У. П. С.-Р. до мирових переговорів в Рязі.
Памяти погибших товаришів. — М. Євшан.

Зміст ч. 4. „Борітеся-Поборете!“

Мих. Грушевський. — На село! ст. 1.
Мик. Чечель. — Промисловість на українському селі, ст. 21.
Мик. Шраг. — Відродження Закорд. Групи Української Комуністичної Партії, ст. 39.
П. Христюк. — Українська дрібна буржуазія в українській революції, ст. 43.
Факти та документи. — Записка Закорд. Делегації У. П. С.-Р. для провідників Рос. Ком. Партії про відношення України і Східної Росії, ст. 59.
Памяти погибших товаришів. — Дмитро Одріпа, ст. 63.

Зміст ч. 5. „Борітеся-Поборете!“

Мих. Грушевський. — Драгоманов в політичній і національній розвитку українства, ст. 1.
Мик. Шаповал. — Соціалістичний світогляд М. П. Драгоманова, ст. 15.
П. Христюк. — Провина перед українською революцією (В. Вишнечко. Відродження нації ч. I, II, III), ст. 36.
Факти та документи. — Становище на Україні (зі слів т. Мануїльського й Барапа, членів мирової делегації УПСР в Рязі), ст. 67.
Памяти погибших товаришів. — Гнат Михайличенко, ст. 77.
Хроніка, ст. 79.

Проект.

Програма Української Партії Соціалістів Революціонерів (УПСР).

Вступне слово.

Проект програми УПСР виходить в найбільш, може, несприятливий момент, коли міжнародний соціалістичний рух знаходиться в тяжкій кризі, переживаючи наслідки світової війни і зв'язаної з нею середньо-європейської революції; коли революція на сході Європи бореться з економічною розрухою, що загрожує самому існуванню совітських республік; коли міжнародний капітал, використовуючи підупад сили робітничого руху, наступає на нього і з кожним днем робиться все сміливіший, атакуючи один за другим революційні і підчас війни виборені здобутки класу працюючих — 8-годинний робочий день, право коаліції, право страйку і т. н.; коли соціалістичний фронт, як основна, провідна і суцільна сила, на Україні лежить розбитий в щент і, очевидно, ще не дозріли всі об'єктивні дані, які б дали йому змогу утворитись і набратись живої сили від свого трудового народу, а національний український визвольний рух переживає гостру кризу й все вразніше сходить на шляхи загнивання, зв'язуючи свої надії з контрреволюційним і реакційним європейським капіталізмом. Але в сей такі час елементи українського робітництва і трудового селянства та здекласовані члени української трудової інтелігенції, котрі остаються вірними народолюбницьким традиціям українства, шукаючи виходу з утвореного становища, прислухаються до голосів українських соціалістичних партій, з котрими вони йшли по революційному шляху протягом останніх п'яти років.

Якась фатальна помилка була, мабуть, в політиці українських соціалістичних партій, коли вони не змогли цілком опанувати революційного руху українських трудових мас і здали провід його російській комуністичній партії. Подібна помилка єсть, очевидно, і в політиці цієї останньої партії, коли вона й досі не може знайти собі міцної місцевої бази на українській території.

Де ті помилки, як їх виправити і що треба робити, щоб не згубити тих позицій, котрі революцією здобуто на Сході Європи, — з одного боку, — і щоб український трудовий варід здійснив при тім своє право на національно самовизначення — з другого?

Такі питання ставить собі український соціаліст-революціонер, і на них він сподівається відповіді від українських соціалістичних партій.

На так поставлені питання має дати відповідь і наш проект програми. Одначе саме тут ми повинні зробити де-які уваги.

Розчарується той читач, котрий буде шукати в нашій програмі політичних рецептів на хвороби нинішнього дня українського визвольного руху. Розуміється, багато з того, що міститься в нашій програмі, відповідає, як пункти практичної політики, і сьогодняшнім вимогам української дійсності: цілий же проект має лише мірило часу і розрахований не на сьогочасний критичний стан міжнародного і східноєвропейського революційного руху трудящих. Автори проекту ставили собі завдання — вказати, на яку стежку треба справляти рух українських селян і робітників, які конкретні форми надавати цьому рухові, щоб він довів український народ до повного національно-політичного і соціально-економічного визволення.

Одна ґрунтовна річ одрізняє наш проект від тої програми УПСР, котра і досі вважається офіційною і котру прийнято було партією на її установчій зїзді 28—31 липня 1917: це — історична перспектива, в якій розглядається східноєвропейську, а втім українську революцію. В липні 1917. УПСР прийняла керуючим для себе погляд на східноєвропейську революцію, як на буржуазно-демократичну, котра має повалити феодально-аристократичний устрій Росії і перетворити її з Російської Імперії на демократичну федеративну республіку, в котрій політична влада спочиватиме в руках буржуазно-капіталістичної класи і котра своїм демократичним політичним строем сприятиме класовому освідженню її організації промислово-і сільсько-пролетарських верств, підготовляючи їх до соціалістичної революції. Відповідно до цього, було прийнято партією національний, політичний й економічний відділи програми та поведено агітацію в масах і практичну політику в Центральній Раді й інших представницьких органах самоврядування.

Соціалістичну революцію УПСР відсувала на певідомий час, сподіваючись гасла її з промислово розвинутото Заходу Європи.

Одначе вже в програмі 1917. УПСР заявила, що вона сподівається цієї революції і засобом, котрим трудові маси можуть перемогти свого ворога — капітал, вона вважає диктатуру пролетаріату.

Цей уступ програми дуже короткий; в нім не можна знайти детальнішого пояснення що до розуміння диктатури пролетаріату і технічно-політичних форм її переведення в життя.

Майже два роки погляд на буржуазний характер революції був папуючим і офіційним поглядом УПСР, не вважаючи на те, що по сусідству, в Росії, революційний рух відбувався під проголошення російськими комуністами гаслом соціалістичної революції. Ця обставина, як також і події на самій Україні, куди перенесено було ці гасла, не лишились без впливу на УПСР, і ми спостерігаємо, як протягом 1919 і дальших років погляд партії на характер революції міняється і партія все виразніше починає заступати соціалістичний характер революції та її органічний звязок з майбутнім європейським повстанням трудящих проти капіталу. Обставини життя не дали партії змоги відбутти партійний зїзд, котрий зафіксував би цей важний принцип партійного світогляду та відповідно перестроїв би програму

партії, а це останнє своєю чергою робило велику шкоду, бо сприяло хиткій практичній політиці УПСР в установах УНР. Дальші події відібрали у партії можливість зайнятись цією роботою по перегляду програми, і серед членів УПСР запанувала повна розбіжність в поглядах на цілі і тактику партії.

Завданням авторів сього проекту й було зробити ту роботу, котра дала б матеріал будучому з'їздові для остаточного встановлення нової програми; завданням їх було: спробувати дати проект нової програми УПСР, побудованої на розгляді східноєвропейської революції в вишій історичній перспективі — початку в Європі соціалістичної революції, котрої часткою являється й східноєвропейська революція.

При цій перспективі на передній плян програми висунуто те, про що в програмі 1917 р. сказано було одним реченням: поступат диктатури трудових мас робітництва і селянства. Дотеперішній досвід східноєвропейської революції і специфічно українських обставин її прийнято під увагу авторами проекту при виясненню в ній практичного переведення в життя диктатури, котра виступає в програмі, як диктатура трудових мас взагалі, а не виключно диктатура пролетаріату. Радянська форма влади прийнята в програмі, як практичний здобуток східноєвропейської революції.

Так впливає в програмі гасло Української Соціалістичної Радянської Республіки (УСРР), як бойове гасло УПСР.

Проект програми рисує ту республіку українських робітників і селян, за котру вони повинні боротись і котра повинна бути їх вихідним пунктом в еволюційнім розвиткові соціалістичного ладу.

Партія не робить собі однак жадних ілюзій що до сучасного або ближчого майбутнього соціально-економічного змісту УСРР, котрий залежатиме цілковито від кождочасної сили міжнароднього робітничого руху супроти міжнароднього ж капіталу. Партія не недооцінює також сили міжнародньої капіталістичної реакції, котра постійно зазіхає на східноєвропейські совітські республіки, стремлячи до їх знищення, і з тривогою дивиться на розбитість міжнароднього соціалістичного руху, котрий не в стані паралізувати політики європейських імперіалістів. Тому партія не вважає стаповища східноєвропейських совітських республік остаточно зміцнілим, доки існує загроза з боку імперіалістичного Заходу. Одначе, коли б навіть в найгіршім разі наступила катастрофа совітських республік, то й тоді на порядкові денні лишаються висунуті ними основні політичні й соціально-економічні гасла, а для України гасло УСРР, під котрим Партія провадитиме свою акцію серед трудових мас українського народа.

* * *

Нарешті, вважаємо потрібним подати туг історичну справку, як дійшло до проекту програми, котрий ми оце публікуємо.

Як було вже вказано, необхідність переглянути стару офіціальну програму признавалась вже партією давно, і партійні всеукраїнські конференції на протязі 1919 року в Києві і Винниці виносили ряд

постанов програмового характеру. Закордонна Делегація УПСР, по-кликана Центральним Комітетом Партії до життя в листопаді 1919 р, так само відчувала цю потребу і одним з своїх чергових завдань вважала роботу по підготовці матеріалів до програми*). В другій половині м. серпня 1920 року З. Д. в складі товаришів М. С. Грушевського, О. Т. Жуковського, М. Ф. Чечеля і М. І. Шрага зібралась в м. Карльсбаді (на Чехословачині) і разом з М. Ю. Шаповалом, що перебував там в той час, відбула цілий ряд засідань, на котрих дебатовала над виробленими цими товаришами проектами різних розділів програм. Так повстав первостиний текст проекту. Редакційному комітетові доручено було зредагувати проект, узглядивши зроблені при дебатах поправки, і зредагований текст мав бути поданий під ухвалу черговій партійній конференції за кордоном. Така конференція (IV) відбулася в м. Празі в січні 1921 року при участі Закордонної Делегації та депутатів партійних організацій в Відні, Празі, Польщі й Галичці. Проект програми був підданий основній дискусії, підчас котрої внесено було до нього чимало поправок: після того його було ухвалено і поручено попередній редакційній комісії зробити ще одну редакцію, з узглядненням всіх заміток, поправок і додатків, зроблених на конференції.

Через різні причини чисто технічного характеру робота редакційної комісії дуже затягнулась, а коли, нарешті, вона скінчила свою працю, то показалося, що предложеній нею текст настільки сильно різниться від попереднього (навіть цілі розділи було написано напово), що являється необхідність детально порівняти обидва тексти.

Порівняння показало, що в основі обидва тексти ідентичні, одначе редакційні зміни настільки великі, що не може бути здійснений попередній плян З. Д. — видрукувати проект програми від імені IV. партійної конференції за кордоном.

Ось чому появляється проект з такім великим запізненням і від імені тільки нижчепідписаних, котрі й приймають на себе всю відповідальність за нього.

М. Грушевський, О. Жуковський.
1. лютого 1922 року. Володимир Залізник. П. Христюк.
м. Відень. М. Чечель, М. Шраг.

Загальні завдання партії й сучасний момент.

Все яснійшою стає велика вага пинішньої хвилі. Цілий світ стає до завзятої боротьби, від котрої залежить доля його. Все людство ділиться все глибше й різне на два ворожі табори. В однім дотеперішні володарі світу: аристократія, бюрократія, буржуазія і їх пасники напружують всі сили, щоб вернути жите на старі позиції, з котрих зірвала його світова війна. В другім збиваються все більші й більші сили верств покритих, пригичених і впадекувалих буржуазним устроєм, щоб завдати йому смертельний удар і покінчити з ним.

*) Див. статью тов. М. Шрага в ч. 3 „Борітеся-Поборете“.

Світова війна, необережно розпочата буржуазними панамп світу, відкрила безвихідні суперечности, погубельні для людського життя, котрі несе з собою дальше наповнення буржуазії. Ясно відкрилося, про що йде боротьба між нею й пригніченим трудовим народом, і ніхто свідомий свого людського обов'язку не може ухилитись від участі в ній, по тій чи по сій стороні, та шукати якоїсь нейтральної позиції. Стара будова хитається в своїх основах і валиться на голови тих, що хочуть вістатись пасивними й нейтральними. Як окремі люде, так цілі групи, партії, нап'рями мусять знайти своє місце в сій ситуації, мусять переглянути свою програму й свою тактику, щоб визначити своє становище в сій великій битві двох ворожих сил, двох супротивних світів, від вислідів котрої залежатиме весь дальший розвиток людського громадянства.

УПСР нова по формі, стара по змісту, як виразниця вікових змагань трудового українського народу, мусять також зробити це, мусять переглянути свою програму й тактику рахуючись з найновішими подіями, до котрих Україну історична доля її поставила так близько, що вона ніяк не може ухилитись від активної участі в їх розвитку під захистом своєї національної нейтральности — як сподівалась се зробити в перших стадіях революції, поки ця ще не вийшла з своїх скромніших розмірів. Ідеологічні основи партійного світогляду зістаються незмінні, але їх приложенне не може не змінитись з такою великою одміною революційних перспектив.

Все, що людина осягнула в безконечно довгім процесі свого розвитку, що вона посідає тепер і що може здобути в будучині, вона здобула й може здобути тільки завдяки своїй спільности з людьми, завдяки своїй соціяльності, котрою вона перевищує інші живини і котра її безмірно підняла над рівнем інших звірят — те, що вже Арістотель означив, як її характеристичну прикмету, що „людина живина громадська“. В поступі людського життя спільна творчість і співробітництво людей переходили за межі тісніших груп — з стада, родини й роду до громади, племені і держави, йшли до розуміння зв'язків, які переходять за рамці цих організацій — як спільність цілих культур, релігій і рас, й доходили до зрозуміння спільности людства, братерства всіх людей, їх спільних інтересів і завдань, які зводяться кінцем кінцем до бажання добра й щастя всьому людству, всім людським одиницям, себто їх визволення з гніту природних та соціяльних обставин, їх фізичного й духового розвитку й задоволення.

Дійсно, все людство являється одною творчою спілкою, в котрій трудящі люде і їх скупини доходили й доходять кращих умов життя на добро всього людства, і щасте людини та його певність валежать від успіхів цієї спільности та поширення її на все людство. Признанне цінности й незайманности кожної людини, — того привілля, що старинна культура означила словами: „людина, людині річ свята“, це найтвердший і найпевніший цемент сеї вселюдської спільности, котру новочасна мисль характеризувала, як „релігію людства“, і положила на місце ріжких давніших частинних релігій — як провідну силу вселюдського поступу.

Найвищим висловом сеї людської спільности й усвідомленої нею вселюдської мети в наших часах являється соціялізм. Він уважає, що розв'язати великі завдання, від яких залежить добро і щастє людей, можуть тільки спільні зусилля трудового людства — і то всіх частей його, які дійшли вже соціальної свідомости, і тільки поширення сеї свідомости в найширших кругах народів в їх працюючих верствах може забезпечити перемогу людських потреб над тими перешкодами, що лежать на їх дорозі. Всі соціалістичні партії, при всяких ріжницях, які є між ними, стоять на спільности міжнародній, на інтернаціональній солідарности й співробітництві покритих своїх інтересами трудящих клас проти клас владущих. Вони кладуть цю інтернаціональність не як ідеал будучности, але як дійсву підставу теперішньої праці над осягненням кращих умов людського життя, котру належить всяко творити й скріпляти.

Так і партія УПСР, продовжуючи боротьбу українського народу за свою долю й знаходячи в одвічних змаганнях українських трудових мас та їх духових проводирів могутню спонуку (імпульс) для своєї діяльности, не розуміє її инакше, як частину тої боротьби, яку ведуть трудові маси пнших народів та їх проводники, мислить свою боротьбу за добро й щастє українського трудового народу, як одне з тих частинних завдань, що ведуть до загальної й всім спільної мети — добра вселюдського колектива, добра й щастя тих одних, з яких він складається. В цій солідарности черпає вона певність свого успіху і з інтересами загальної соціалістичної роботи спирає свої національні та місцеві завдання.

Економія людського життя одвіку намагається можливо зменшити ту частину людської сили та її здобутків, яка йде на внутрішню людську боротьбу, та силкується як найбільше обернути її на боротьбу з природою, на опанованне її сил і використання на людську потребу її багатств. Пильнує для того ослабити протипротива в людських відносинах, ослабити напруженне в боротьбі інтересів, ввести її в форми можливо спокійні, ошадні з становища розтрати людської енергії.

Боротьбу покритих громадянським устроєм протипротива соціального гніву та поволення громадянство, й особливо його провідні верстви, намагається ввести в форми мирної мови, агітації. Релігія, мораль, культура, власть, законодавство, школа стараються одвести своїх співгромадян від способів насильних, революційних, — коли не помирити з долею, пояснюючи її неминучість або обіцяючи нагороду за кривди сього віку по смерті, — то принаймні справити на дороги найменше гострі. Так, з бігом часу, вироблюються форми демократичного представництва, парламентської боротьби, які обіцяють розв'язанне класових суперечностей дорогою законодавчою. Ріжні партії, навіть соціалістичні, настоюють на тім, що соціальних змін належить доходити дорогою мирною, дорогою еволюції.

Однак, приглядаючись до історії громадських відносин, бачимо, що ці еволюційні засоби соціального визволення мають дуже обмежену силу і тільки тоді вони стають дійсними, коли за спиною їх стоїть

революційна сила — революція реальна або небезпека революції. Без неї всяка людська група, хоч би навіть видвинена революцією, починає нагпнати громадські форми до інтересів власних. ослаблювати всяку непремну їй опозицію, паралізувати громадську ініціативу — одним словом перетворювати свої функції й впливи в свою диктатуру, масковану тими чи иншими формами. Тому революційна енергія являється великим, дорогоцінним елементом в визволенню людства з гніту соціального, з економічного визиску, з паралізу його активності, до якого незмінно приводить його запевнене панованне певних владущих верств.

Соціалістично-революційні партії — УПСР в тім числі — вважають своїм завданням розвивати й підтримувати сю революційну енергію всюди і скрізь, і в своїм народі перед усім. Певна, що не тільки матеріальні, але й етичні мотиви движуть людською масою, УПСР відкликватиметься не тільки до матеріальних, але й до моральних (етичних) побудок — до обов'язку перед людським колективом, який лежить на кожній одиниці, і збиратиме під революційно-соціалістичний прапор всі елементи, свідомі сього обов'язку: трудово-селянські, робітничі й трудово-інтелігентські, вприваючи їх з негідного наемництва буржуазії й обидуючи їх на службу революції.

Досвід останнього півстоліття (а останнього десятиліття особливо) ясно виявив всі труднощі боротьби з властю буржуазії. Він показав, що ця боротьба не може бути переведена силами одного пролетаріату економічно найвище розвинених країв, де солідарності й організованості пролетаріату буржуазія може протиставити великі засоби економічного і культурного панування. В загальний плян цієї боротьби мусять бути введені і країни економічно відсталі, де промисловий пролетаріат являється меншістю, зовсім незначною, а натомість існують сильні революційні елементи серед трудового селянства, серед різних верств, озлоблених національним гнітом, кольовіальним визиском їх країни капіталістично розвиненими країнами і т. ін. Зрозумівши це, найактивніші соціаль-революційні партії свідомо вступили на цю дорогу — втягання в інтернаціональну боротьбу проти капіталізму таких капіталістично недорозвинених країн, зв'язуючи їх національні і кольоніальні кривди з загальною справою економічно покривджених клас. Цєю дорогою мусить іти й УПСР.

Признаючи провідну роль промислового пролетаріату в світовій революції, вона все робитиме для розвитку і скріплення революційної енергії пролетаріату України. Але з огляду на його слабкість, вона дбатиме про те, щоб підтримати світовий революційний рух силами українського трудового селянства і трудової інтелігенції, вестиме їх до організації спільного соціаль-революційного фронту з пролетаріатом, витолковуватиме, як пролетаріатови України, так і інтернаціональному, необхідність тісної кооперації з цими трудовими елементами, не лякаючись їх чисельної переваги і не ображаючи претенсіями на гегемонію, або мажоризацію, чи легковаженням і недовірем до їх соціалістичності і революційності.

Це стає її особливо-пильним завданням в таких моментах, як нинішній, коли світ опивався під знаком соціально-економічної революції, і від неї ждуть негайного розкріпощення трудові маси всіх народів, без різниці раси, світу її культури.

Буржуазно-капіталістичний лад, що скріпився протягом віків і за останнє століття перед війною дійшов свого найвищого розквіту, найбільшого свого напруження в підпорядковуванню бажанням владчої капіталістичної верхівки мільонів поволеного народу, завдав, нарешті, собі смертельну рану в світовій війні. Революція її диктатура трудового народу мусять спінити його добвати.

II.

Розквіт капіталізму почався з ліквідацією наполеоновських війн, і кількох десятків літ було досить, щоб під блискучою зверхністю він яскраво відкрив свою внутрішню анархічну руїну, деморалізуючу природу її повну нездібність бути двигачем дійсного людського поступу в тім значінню, як ми охарактеризували його вище: добра її щастя всього людства, всіх одиниць людських, через визволення їх з-під гніту обставин природних її соціальних.

Технічні успіхи, ефектне опановання сил природи, грандіозні обіднання людської праці і здібностей, поступи в здешевленню людського комфорту й упрямченню життя, успіхи науки й мистецтва, які виростали на цім ґрунті, йшли в парі з нечуванням, безмежним виванком капіталістичною верхівкою класу працюючих. Загортаючи собі величезні зиски, громадяни печували багатства, купаючись в золоті й всяких дорожочіностях, будуючи для себе розкішні палати, прикращеві всім принадами мистецтва, ця капіталістична верхівка тримала армію праці, яка творила всі ці вартости, в стані полуголодного, нічим незабезпеченого існування, держала її в смердячих норах, використовуючи недостаток, відривала недорослих дітей на тяжкі праці, виганяла на непосильну роботу хорих вагітних жінок, засуджувала на проституцію дівчат, готувала для найціннішої, робучої частини людства фізичне виродження й моральне здичішше, — сама, в інтересах приємного й безжурного життя та концентрації багатства, всяко обмежуючи дітородження в своїм колу.

Одною рукою вона піби то розвивала людську соціальність, незвичайними улекшеннями в людських переїздах і зносинах, на пароплавах і залізничних дорогах, будуючи залізничці, прокопуючи тунелі, конструюючи самоходи, розвиваючи сіть поштову, телеграфну, телефонну, доводячи до печуваної віртуозности інформацію газетну, журнальну, здешевлюючи друк, книгу, ілюстрацію, трохи не сплюю пакыдаючи їх найширшим верхівкам, культурним і менш культурним, наповнюючи малокультурні краї своїми дослідниками, місіонерами, школами, захоронками, перекладеннями на всі мови бібліями, і т. п. А другою рукою ця капіталістична класа з безмежним цинізмом і холодною жорстокістю, в інтересах поширення своїх торгів, збуту своїх виробів, особливо різного воєнного матеріалу — папирників, гармат, рушниць, бомб, — свідомо її пляново сіяла ворожнечу між народами.

За помічю підкуплення парламентських депутатів, всяких урядовців, публіцистів, учених, через свої органи преси, через літературу, інформаційні бюро і таке пише, вона ширила тривожні вістки й підозріння, змушувала зброїтись, збільшувати армії, вибиваючи на це з податників, власне з пайбіднійших клас, останню копійку, відриваючи від рота останній кусник хліба, останню краплю молока. Роспалювала в масах шовінізм і націонал-патріотизм, імперіялістичні забаванки. Творила міжнародні конфлікти, організувала колоніальні експедиції, які несли неволю й руйну нещасній місцевій людині, смерть трудовій людині метрополій. Силоміць накидала свої товари, свою отруту тим краям, когрі перетворювала в свої ринки, і продавала зброю колоніальним повстанцям проти своїх же земляків і союзників, котрих втягала в ці колоніальні авантюри.

Своєю організованістю й нечуванім доти багатством своїх засобів вона дійшла небувалої перед тим власті над життям і смертю, над вірою й поглядами, переконаннями й уподобаннями народу. Підпорядкувала своїм впливам релігію й церкву і зробила духовенство всіх конфесій проповідниками розумности істнующого капіталістичного ладу, неминуности маєткових ріжниць, власті багатих над бідними, використання державних і громадських установ владуючою капіталістичною верствою в своїх класових інтересах. Проповідальниці всіх конфесій, духовні поучення, сиовідь, церковну літературу вона зробила знярядом проповіді провини трудячого народу, його піяцтва, легководности, неробства, непокорства і оправдування владучої, маючої верстви в усіх її гріхах. Вкоріняла в трудових масах переконання про необхідність коритись панованню капіталістів, як природному чи божому закону. Привчала зносити всі насильства й невгоди держави, як органу власті маючих.

Знищивши або знесиливши останки феодального ладу, ця капіталістична верства зробила сучасну класову державу своїм послухним органом та взяла на свою службу розбитки феодальної аристократії й владущі дінастії. Поробила монархів акціонерами своїх промислових і фінансових спілок, заінтересованими в здиранні з трудячої людині можливо найбільших зисків, витисканих з поту працюючих, з споживання півголях і недоідаючих як найвищих дівідендів. „Демократичний парламент“ і загальне голосовання — ці, мовляв, останні слова справедливого політичного устрою, стали в її руках теж тільки шірмами панування капіталістів. Народні маси манилися перспективою безкровної перемоги над пануванням аристократії й буржуазії, але всі їх зусилля зводились на ніщо або на невначні здобутки; капіталізм під укритєм демократичних прикрас поглиблював, укріплював, забезпечував своє панування.

Преса — ця „шоста велика держава світу“, як вона себе величала, айшла на просту служницю капітала, на розбещену простітутку, яка продавалася капіталістичним обєднанням і використовувала свої впливи на те, щоб робити їм рекламу, поборювати конкуренцію, глушити й розкладати всяку чесну опозицію. Школа, навіть і визволепа з-під впливів духовенства й перейнята державою або громадськими само-

врядуваннями, зіставалась в новій залежності від буржуазії й виховувала молодь в безумовній покорі капіталістичному ладу, в захопленню мудрістю й доцільністю класового устрою й буржуазного панування. Письменство, мистецтво, театр в руках тої ж правлячої буржуазії служили тим же завданням.

Але принцип конкуренції й наживи, що кермував всею діяльністю буржуазії, вводив її на манівці.

Жага безграничного панування і розкошування осліпляла її, розгизуючи темні інстинкти й не даючи змоги стримати їх хоч би настільки, щоб, владаючи самій, дати змогу жити по-людськи тим верствам, котрі робили на неї, на її багатство й владу.

В своїй власній сфері вона ніколи не могла організувати економічних відносин скільки небудь розумно. Розбещена конкуренція затроювала анархією й руйнувала ту грандіозну продукцію, котрою так пишалась ся владаща капіталістична класа. Витискаючи податками і капіталістичною організацією, промислу кров і піт з робітництва і трудящого селянства, щоб накопичувати запаси всякого роду виробів, тримаючи продукуючі класи в такім стані нужди, що вони майже не могли користати з цих виробів і продуктів і їх треба було збувати нишче собі-вартості кудись за кордон, — пануючі ніколи не журились наслідками цієї анархічної продукції. А цими наслідками були періодичні голодівки, промислові кризи й припинення продукції, які нищили міліони трудового селянства, викидали сотки тисяч робітників на вулиці без усякого забезпечення, викликали повний розстріл й руїну в економічному житю, несли безмежну нужду, страждання і катастрофи всякого роду.

Сей руїний характер капіталістичного господарства, той катастрофальний стан, який воно надавало сучасному житю, не зіставляло ніякого сумніву в тім, що капіталізм суперечить людському поступу. Основоположники соціалізму, які противставляли принцип соціалістичний принципів капіталістичному: Сеп-Сімон, Фуріє, Овен, Люї-Блян, Прудон, Маркс, Енгельс уже в першій половині XIX в. викрили всі внутрішні суперечности капіталістичного господарства, небезпеки, котрі він несе людству, його пемпучий крах і провал й закликали трудові, продуктивні верстви громадянства до самоорганізації, для того, щоб заступити ці руїні форми капіталістичного хозяйства формами соціалістичними й вирвати владу з злочинних рук буржуазії для організації громадянства на нових підставах.

Швидкий розвій фабричного промислу в Англії, далі в Франції, Бельгії, Німеччині, що, сконцентрувавши його в великих підприємствах, збив навколо фабрик маси фабричного пролетаріату, більше свідомого і здібного до організації, ніж інші категорії працюючих, дав підстави для вироблення першої могутньої соціалістичної догми, так званого марксiзму, який уклав не тільки першу систему соціалістичної мисли, але й практичний план боротьби пролетарської класи з властю капіталу, та організував велику інтернаціональну пролетарську армію, свідому своїх класових завдань і інтернаціональної солідарности.

Але спроби революцій, переведені тоді ж, в 1848 і 1871 рр., в рахунок на сили пролетаріату, не привели до мети. Організоване робітництво, яке підняло ці революції, було ще занадто слабе, буржуазія стояла твердо, панування її не вдалось захитати, і революційні проби були в нечуванні звірством задавлені нею, залиті кров'ю учасників і просто підозрілих для неї людей, а вся революційно настроєна інтелігенція була розігнана, розсаджена по в'язницях і каторгах.

Та, скріпивши своє панування й дійшовши повної можливості без перешкод розвинути свою діяльність, буржуазія тільки ще яскравіше виявила свою шкідливу для людства істоту й неминучість своєї загибелі.

Півстоліття, без малого, що наступило після війн 1850-1870 рр. та задавлення паризької комуни і потривало аж до світової війни 1914 р., було добою останнього, найвищого розвитку капіталістичного хазяйства і безмежного панування буржуазії. Вона могла себе показати у всій своїй красі, — і дійсно себе показала.

Техніка й промисел в сім часі зробили новий скік, незвичайний навіть в порівнянні з усіма успіхами попереднього півстоліття. Поступи техніки, особливо хімії й механіки, уживання поруч камяного вугля, добуваного в нечуванні перед тим масах, нових рухових матеріял, як торф, нафта, енергія водна, використання в різних напрямках і величезних розмірах електричної сили, такі винаходи, як новий спосіб випробу сталі й сталевих конструкцій, випробу заліза з руд навіть найгірших і бідних, поява різних експлозійних (зривчатих) матеріялів, різних двигунів незвичайної сили й практичності, — все це безмірно збільшило можливості продукції і надало тяжкій індустрії (особливо сталевій і залізній) велетенські розміри.

Творяться небувало грандіозні підприємства, які потребують все нового приливу капіталів, все нових ринків збуту. Капітали незвичайно зростають і концентруються. Банки входять в об'єднання, збивають величезні сили грошей. Капітали таких богатих країв, як Франція або Німеччина, фактично збираються в кількох банкових об'єднаннях. Для них відкривається нове поле діяльності, капітал вступає в нову форму — фінансову. Великі банкові об'єднання не тільки фінансують давніші промислові підприємства і тим фактично беруть їх в свої руки, але засновують нові, дають ініціативу й почин в великих розмірах (напр. заснування пімецьких колоній в Африці було ділом торговельних і банкових фірм, і вони тільки потім були перебрані державою, так само як століття перед тим заснування британської імперії в Індії було ділом приватної купецької компанії, — тільки те, що там робилось протягом століття, тепер було зроблено за кілька літ).

Люде, які стоять на чолі таких великих фінансово-промислових об'єднань (трестів, картелів, синдикатів), доходять небувалої доти, світової могутності. Вони збирають в своїх руках всю продукцію, сировину, весь виріб певного роду продуктів або транспорт цілого краю, а в деяких галузях доходять монополії на весь світ або ділять його між собою і з цілого світа беруть податок, уставлюючи по своїй волі

ціни. Вони викликають промислові кризи, диктують світовій трудовій армії свою волю. Капітал повеліває світом й стає імперіалістичним.

Шуканпе й забезпечування все нових ринків урядами, котрі творять волю своїх фінансово-промислових об'єднань, приводять при кінці XIX. в. до формального розділу світу між головними капіталістичними державами — Англією, Німеччиною, Америкою, Францією, Росією, до числа котрих, після перемоги над Росією, прибуває ще Японія. Не тільки заселені країни з своїми народами і урядами розділено та поставлено в фактичну залежність від цих великих держав, чи тих капіталістичних спілок, що ними керували, але навіть ледве заселені або й зовсім пусті простори, пустині, безплідні коралові рифи закріплено за ними, аби їх не захопив хто — небудь инший.

В цім процесі конкуренції держави зблились в союзи, об'єднались в два ворожі табори і, нажившись арміями, конкуруючи зброєннями й збільшеннями військових контингентів, розпалювані найпачею капіталістами шовіністичною, імперіалістичною пресою, зловбно й підозріло стежили за кожним рухом противної сторони. Від кінця XIX. в. так званій культурній світ жив під неустанною погрозою великої світової війни, в імперіалістичній горячці чекаючи її вибуху; всяке віддалення цього всесвітнього побоїща вважалось великим тріумфом дипломатії й заслугою вінценосних слуг капіталу, які з одного боку рвалися до бійки, але з другого відступали перед небезпекою необчислимих її наслідків.

Дійсно, сила й вплив фінансового капіталу і всіх тих верств та установ, які звязали себе з його інтересами, спочивали на дуже крихкій підставі. Глибоке протипвенство владущої капіталістичної класи й класу трудящих все зростало. Суперечність інтересів виявлялась все різше. Розвій великих підприємств збирав все більше маси промислового пролетаріату й збивав його в класові соціалістичні організації, які здобували все більший голос в політичній життю. Всі репресивні заходи правлячого капіталу проти них були даремні. Перед світовою війною соціалісти творили вже великі політичні групи в парламентах Німеччини, Франції, Італії; в Англії організувалась могутня робітничка партія, що вийшла за межі своїх чисто професійних інтересів і ставила загальні соціальні й політичні домагання.

Буржуазні правительства, державний лад, династії, аристократія й плутократія своєю цілічною службою капіталу глибоко дискредитувала себе, виявивши внутрішню істоту сучасного буржуазного ладу і „демократичної“ держави, як простих виконавчих органів правлящої капіталістичної верстви. Глибоко нелюдський, руйнівний, деморалізуючий вплив її розкрив себе цілком.

Такі приклади, як засуджена на вимерг або виселення Ірляндія, яка так довго не могла добитись самоврядування від „найбільш розвиненого, гуманного і демократичного правительства“: Індія й Єгипет, найбогатші країни світу з своєю многомільонною людністю, що гинула в темноті й злиднях, в періодичних епідеміях і голодівках під деспотичною владою того ж правительства; всякі воюючі факти колоніальної імперіалістичної політики, такі події, як звірства над Китайцями, англо-

бурська війна, окупація Трінолі, — все це досить характеризувало обличчя цього „демократичного“ режиму й його подвигів на „добро людства“.

Брудні історії, які від часу до часу впливали на верх, в роді процесів Крупа, скандалів, зв'язаних з іменами бельгійського короля Леопольда й його сім'ї, приватне життя Едуарда англійського, імператорського берлінського двора, царської сім'ї Миколи II й його приятеля Распутіна — вони давали врозуміти, яка культура культивується цією владуючою капіталістичною верствою на ґрунті, політичній кровю й потом трудящих клас, мільярдами зисками й ґраціозними дівідендами від фінасових і промислових підприємств. Викриті таких фактів, як участь короля Леопольда в підприємствах Конґо або різних династій в Круповській спілці, розкривали секрети державної політики.

Деморалізація в пресі, в письменстві, печуваній занепад ідеальних інтересів, розбещення вульґаризованого матеріалізму, — все те, що при кінці XIX. в. вже характеризувалося як „кінець світу“ (*fin de siècle*), все се пророчисто вищувало близький й неминучий крах.

Але засліплений своєю силою капітал не підозривав всієї небезпек такого всесвітнього краху, й один з акціонерів найбільшої промислової спілки, зайнятої виробом воєнного матеріалу, імператор ґерманський Вільгельм Гогенцолерн з легким серцем дав знак своїм союзникам для „превентивної війни“, котра мала паралізувати небезпечний виступ противного об'єднання — Франції, Росії й Англії.

Почалась війна, котру в правлящих кругах вважали коротким епізодом, що потріває тижнів 6—12 і кожної хвили, коли того вони захочуть, може бути закінчений. В буржуазних кругах розуміли, що затяжна війна може завадто сильно знищити промисел, а навпаки, від короткої війни надіялись великих заробітків своїм фабрикам і банкам. Але раз пущена з вузди боротьба ворожих таборів не могла бути стримана. Одна й друга сторона, династично-воєнні й фінансово-промислові круги, які були вмішані в цю війну, боялись свого провалу при невдалим для себе результаті війни й голосили потребу витримати і пробитись „до побідного кінця“. Вони знаходили в тім підтримку різних „патріотичних“ кругів, і навіть соціалістичні партії в переважній частині стали на „оборончеській“ позиції“, зрадивши старим гаслам інтернаціональної солідарності пролетаріату й безглядного поборювання війни. Замість сподіваних тижнів війна затяглась на повних чотирі роки, а властиво не закінчена ще й тепер. В ній не тільки добробут і достаток народний, призбраний десятиліттями праці, але й саме капіталістичне хазайство пішло в руїну.

З димом пішли запаси сировини і всяких виробів, заготовлених перед війною. Фабрики, робітні, знаряддя транспортів й комунікаційні понищились від безнастанної праці без ремонту й ледве рухаються тепер. Перероблені для виготовлення матеріалу варстати не можуть повернутись до давньої роботи. Понищені або вивезені підчас війни фабрики, спалені й розбиті села й міста, вивернені й приведені до нежиточного стану рілля, ліса й луки не можуть бути скоро відновлені. Багато копалинь вугля й металів, закладаних або й понищених підчас

війни, стоять мертво й темер. Країни, які брали участь у війні, страшили найціннішу продуктивну людність в убитих, раних і інвалідах, які, навіть і не скалічені фізично, по кількох роках окопного й фронтного життя стали нездібними до постійної інтенсивної праці, систематичного мислення, творчої роботи. Людність в тилу підпала також в страшних розмірах розпаду, виснаженню й деморалізації. Таким чином не тільки знищено запаси — підірвано можливість і їх відновлення.

Обмін, економічні зв'язки, продукція не можуть ніяк палагодитись, з огляду на неунормовані ще й досі міжнародні відносини. Кредит, фінанси цілком захитані. Грошеві знаки stratили реальну вартість, тому що за ними нема ніяких дійсних економічних цінностей. Все капіталістичне хазайство, сотворене останніми віками, захитане в самих своїх основах і в самих основах дискредитоване.

III.

З початку народний гнів за перенесені страждання, нестатки й руйну звернувся на безпосередніх ініціаторів війни — на правителів і династії, які викликали війну, які допустили і підтримували її, паралізуючи всі бажання народу, яко мога скорше її зліквідувати. Пішли політичні революції — в Росії, Австрії, Німеччині, Болгарії і т. д. — скинення династії, касування монархій, заведення республік. Буржуазно-капіталістичні верстви не журилися цим — місяцями навіть брали діяльну участь в цих революціях, сподіваючись, що в повних республіках власть так само належатиме їм, як у старих республіках, Франції та Америці, а в кождім разі добре буде, коли хвиля народнього невдоволення окопиться не на них, а на монархіях, династіях, генералітеті, бюрократії, то що.

Одначе так само, як їм не вдалось вчасно зліквідувати війну, так не вдалось і стримати революції на цім місці. Політична й економічна розруха затягнулася далі, завести „тверду владу“ буржуазії, за помічю своїх соціалістичних союзників ніяк не вдалось. Працюючі маси, раз добившись рішачого голосу, ніяк не хотіли вдоволюватися переминою монархічної вивіски на республіканську, хоч би навіть під пануванням таких ґруп, які називали себе соціалістичними. Світовий конферт буржуазії ніяк не може налагодитись, і натомість спочуте й підтримку трудових мас знаходять більш рішучі й послідовні соціалістичні партії. Старий соціалістичний інтернаціонал, дискредитований союзом „оборончих“ соціалістичних партій з правящою буржуазією підчас війни, даремно силувався протривавити їм союз „поміrkованих соціалістичних партій“, які хотіли замкнути революцію в рамках чисто політичних, полишаючи соціальну перебудову „еволюційній роботі“ „демократичних парламентів“. Партії, які мали за собою маси, одні за другими покинули його й прийняли більш або менш рішучо гасла соціалістичної революції й диктатури пролетаріату і влади рад для побороення буржуазно-капіталістичного господарства та буржуазної класової держави.

Ці гасла мусять підтримувати в теперішній момент кожда соціалістична партія, яка хоче оправдати це своє ім'я.

Боротьба між інтернаціоналом капіталістичним й інтернаціоналом солідарності трудових мас розгорається не на жите, а на смерть, по цілому світу, і ніхто не може зіставитись нейтральним перед нею.

Великий почин в цій боротьбі, зроблений пролетаріатом Сходу Європи, вибив у інтернаціонального капіталу одну з його позицій і в формі радянських республік Російської, Української й інших створив для міжнародного пролетаріату вихідний пункт для боротьби з капіталом. Але спроби пролетарів в інших краях (Німеччина, Баварія, Угорщина, Фінляндія) побороти буржуазію у себе не принесли їм перемоги. Навпаки, з цієї боротьби, серед тяжких наслідків війни і відсутності єдності соціалістичних елементів, міжнародній пролетаріат вийшов навіть сильно ослабленим, а міжнародній капітал, використовуючи це тимчасове ослаблення пролетаріату, по всьому фронту переходить на нього в наступ. Пролетаріат змушений зайняти позицію оборончу, щоб, схоронивши свої головні сили, організувати їх для майбутніх рішачих битв.

Підвищо соціалістичні партії, відложивши на бік усе, що їх ділить, повинні творити під цю хвилю спільний фронт проти зусиль буржуазії відновити руйну, противолодську влась капіталу. Повинні мобілізувати проти нього всі соціалістичні і революційні трудові елементи.

УПСР признала це давно, що в інтересах загально-людського поступу, визволення людини з гніту несприятливих соціальних умов, ці гасла, висунені лівими, дійсно соціалістичними партіями, мусять бути підтримані з усією енергією і всі сили їх повинні бути звернені на знищення підстав класової буржуазної держави, передачу влади трудовому народові й забезпечення організації господарства на соціалістичних підвалинах.

Це — завдання світової революції, в котру мусять вийти всіми своїми революційними силами Україна. Її основна мета — перебудова економічних відносин по соціалістичному принципу — соціалізації продукції в ближній черзі й соціалізації розподілу в дальшій. Знищення політичних форм, які забезпечували палування буржуазно-капіталістичного ладу, являється засобом і передумовою для здійснення цієї мети, першим завданням революції там, де вона ще не покінчила з старою буржуазною державою. Так ми й бачимо, що, як перше гасло революції, висувається домагання радянської влади й диктатури пролетаріату, або ширше беручи — трудового народу, як радикального способу на повалення і викорінення погубельних гаспль лукавої, облудної буржуазії. Досвід так званого „демократичного“ ладу парламентарної боротьби, криваві лекції, даві буржуазією революційному пролетаріатові в його революційних пробах, потвердили гадку старих фундаторів марксизму про неможливість заховування анти-соціалістичних, не-трудова елементів в користувально політичними правами і демократичними гарантіями підчас рішучої боротьби на знищення буржуазного ладу, і про необхідність диктатури пролетарської класи для цього переходового часу боротьби з ніби то демократичним пануванням буржуазної класи. Практика паризької комуні, випробована і справлена новішою практикою радянських республік, дала сій дик-

татурі вповні конкретні організаційні форми, як найбільш доцільні й практичні — кращі з усього, що досі випаїшла соціалреволюційна практика.

Там, де не покінчено ще з виванком і гнітом національним, його знищення являється так само передумовою соціалістичного будівництва. Дійсно, в країнах, де не покінчено ще з формами й проявами національної залежності чи поневолення, там першим, черговим завданням стає боротьба за національне визволення: з стану провінції чи колонії перехід до автономного права в широкім розумінню слова — державности, суверенности, незалежности. Авангардом соціалістичної революції, котру несе революційний соціалізм, в колоніях буржуазних держав, в поневолених ним провінціях, в колоніальних державах, поставлених в фактичну залежність від європейсько-американського капіталу й імперіялізму, від різних великодержавних визискувачів, що поділили між собою світ, являються проповідники національного визволення, самостійности, навіть національної самосвідомости. В Індії, в Персії, в Малій Азії, Єгипті, Китаю, Кореї йде агітація в цім напрямі. Скільки не було б тут чисто тактичного рахунку, в основі лежить вповні здорова гадка: для прилучення до світової революції країн національно й економічно поневолених, їх національне й політичне визволення являється передумовою. Революція повинна почати з цього там, де це ще не зроблено, в імя самого свого загально-людського, універсального характера.

В таких становищі і наша Україна. Вона не вийшла й досі з ролі колонії, її трудовий нарід і досі не має змоги сам правити й рішати свої справи. Національні інтереси, національні потреби трудового українського народу — не кажучи вже про трудові групи інших національностей, які живуть на українській території, — не забезпечені й досі. Зовсім ясно, що забезпечення йому можливости повного самозначення, повної суверенности, а його країні фактичної, реальної незалежности й рівноправности з іншими республіками працюючого людю, являється передумовою політичного й соціально-економічного будівництва, передумовою передумови, і ця сгоропа мусить знайти свій вповні ясний і категоричний вираз в нашій програмі.

З другого боку, УПСР, палежно оцінюючи вагу в людському життю, розвитку й поступі людства факторів духових і етничних, поруч економічних і матеріально-культурних, не може спускати з ока й того, що велика світова революція повинна принести людстві й культурне визволення, вирвати її з лещет соціально-економічного гніту не тільки як продуктивну силу, але як і фізичну та духову одиницю, з її фізичними й духовими функціями й потребами. Річ ясна, що будова нового громадянства, нової держави, позих соціально-економічних відносин вимагає великої армії людей фізично й духово здорових, сильних, активних, свідомих, і виховане такої армії являється одним з завдань революції, добре усвідомленим її провідниками; це мусить бути предметом систематичної, плянної роботи всюди, де йде революція чи ле готується для неї ґрунт.

УПСР, продовжуючи вивольні змагання українського трудового людю на довгій ниві його історії, в усіх отсих сферах — незайманности

своїх інтересів фізичних, духовних, економічних і соціальних, суверенності політичної і національної, в нових рамках великої світової революції, в солідарності з інтересами й змаганнями інших трудових народів, доходить до задоволення потреб і домагань трудового народу України, як передумови найбільш активної й свідомої участі його в цій світовій революції.

В цій свідомості й активності його ролі лежить один з залогів її успіху. Поширення її за межі чисто пролетарського руху, втягнення в її орбіту, як учасників рівно корпусних і свідомих, трудових мас селянських, являється одною з необхідних умов успіху цієї революції в світових розмірах: ми знаємо, що Україна, з огляду на прикмети свого краю й свого трудового народу, мусить в цій відіграти визначну роль. Вона буде революційною в тім разі, коли революція поставить своєю метою всебічне задоволення потреб цього народу, і контрреволюційною — коли політикою керівників революції буде вкористовування України для революції, як її пасивного резерву, паралізуючи всяку активність її трудового народу.

Згідно з цим, нова програма УПСР, котру ми пропонуємо, поділяється на чотири частини:

- а) політичну,
- б) національну,
- в) економічну,
- г) культурну.

Програма політична.

Держава, як союз народу на певній території, об'єднаний його спільною волею і обов'язковою найвищою властю, на те, щоб своєю плявовою, організованою діяльністю забезпечувати індивідуальні, національні й загально-людські інтереси своїх членів на даній ступені їх розвою в напрямі поступового дальшого розвитку, правдоподібно існувати буде завсїгди.

Але в соціалістичному майбутньому вона, очевидно, в своїй істоті і організації матиме дуже мало спільного з історичною класовою державою. В будучині нарід мусить стати єдиною працюючою громадою, поняття демократії злитися з поняттям трудящих верств.

До цього, до безкласової соціалістичної державности, в котрій, нарешті, здійснились би великі принципи „волі, рівности й братерства“ в розумінні політичній, соціально-економічній, національній і духовій, веде наш шлях.

Буржуазно-капіталістична держава, буржуазна псевдо-демократія, яка так певно, яскраво й цінно виявила свій характер, свою мету й свої перспективи в пережитий нами період найвищого розцвіту цього капіталістичного ладу, — вона пережила себе вповні й мусить відмерти.

Всі зусилля правлячої буржуазії знову загнудати трудові маси й, пожертвувавши тими чи иньшими — їй самій (цій буржуазії) потрібними формами старої державности, — монархією, ріжкими пере-

житками феодалізму то що, зберігти її властивий характер — як орґану панування капіталу, виконавчого апарату волі капіталістичної буржуазії й її правящого осередка на певній території, — ці зусилля мусять зістатись тільки безплідними конвульсіями.

Трудовий нарід, який пережив (і ще переживає) такі страшні страждання з ласки державної опіки цієї буржуазії, який заплатив такі страшні жертви в крові, в житях, в фізичнім і духовим впродженню цілих поколінь, не дозволить їй задурити себе солодкими річамп чи мальованими образами. Він занадто глибоко заглянув до лябораторії буржуазії й її наймитів, зрозумів їх плани й думки, їх психологію і мораль, і не піде вже за ними на компроміси. Він збагнув цю ділему: або йому, або їм загнати. Російська революція дала гасло моментови, підхоплене трудовими масами різних частин світу. Це — знищення панування буржуазного устрою і буржуазної класової держави, як його орґану, бо без цього й инакше трудовий люд не зможе прийти до свого права. Дорога для цього — диктатура трудового народу і витривала боротьба з усіми оборонцями буржуазно-капіталістичного ладу і буржуазно-класової держави, псевдо-демократії й буржуазного парламентаризму, як її орґанів панування.

Які б не були помилки в методах цієї боротьби за пову державу, в яких би несприятливих формах не здійснювалось це гасло на практиці, прихильники визволення трудового народу з-під власти й визиску буржуазно-класового ладу мусять признати це гасло диктатури трудового народу принципіально правильним. Українські соціалістичні партії, які в перших стадіях революції хотіли вести соціалістичне будівництво в формах старої парламентарної демократії, відмежовуючись від російської революції, з огляду на її великорусько-націоналістичні і російсько-імперіялістичві пережитки, переконались, що така політка не можлива. Україна силою свого географічного положення і всеї слащини старої Росії, не пережитої і не зліквідованої вповні, а з другого боку в силу необхідности інтернаціональної солідарности в боротьбі праці з капіталом, не може відійти від російської революції, навпаки, мусить бути щирим і активним товаришом великоруського трудового люду в його боротьбі за своє визволення й знищення класової буржуазної держави.

Тільки мирне співжитте трудової Росії і трудової України може забезпечити спокій і безпечність їм обом.

Тільки переборенне буржуазної державности і забезпеченне власти трудового народу в цій групі сусідніх країн і держав, як Росія, Білорусія, Польща, Угорщина, Румунія — держав, які мали і мають різні „історичні права“ на українську територію, різні не пережиті й досі їх буржуазією претензії на панування над українським трудовим народом — може дати спокій йому й можливість будувати своє жите, економічне, національне і культурне, в трудовій Українській С. Р. Республіці.

Віден виріває неминучо політична програма в переходовім часі боротьби українського трудового народу з буржуазно-класовим устроєм, з світовим капіталом за визволення праці, за соціалістичний лад, за визволення працюючої людини з власти маючих, за незайманість націо-

нальну і культурну працюючого люду — аж до повної побіди. Україна мусить перейти через диктатуру трудового народу, яка одна може знищити владу і інтриги буржуазії, себто — трудовий люду її мусить взяти владу виключно в свої руки, відсунувши від участі в політичній боротьбі всі верстви, так чи інакше зв'язані з старою класовою державою і капіталістичним ладом. Ці верстви мусять бути під підозрінням і контролем весь час, поки ця боротьба буде тривати, поки панування трудового народу не буде забезпечене остаточно. Демократичний принцип загального й рівного права, демократичного представництва всієї людності і її влади мусить бути відложений до цього моменту — забезпеченої соціалістичної республіки, котра зможе дати знову рівне право всім, знищивши класовий устрій і привілеї маючих верств. До того часу, політичні права можуть належати тільки трудовому народові і всім, хто докаже свою щирі солідарність з ним і відданість його інтересам.

Цей принцип в практичній своїй переведенню може бляче діткнути ту чи иншу одиницю, але кожна розумна людина мусить зрозуміти оправданість і необхідність такої політики, з огляду на те завдання, яке одне може дати вихід з того положення, в яке завело людство панування буржуазії й її псевдо-демократії. Всім, хто докаже свою відданість інтересам трудового люду, рекомендація соціалістичних партій відкриє дорогу до політичної діяльності, і всі члени не трудових верств, які ясно здають собі справу з даної ситуації, повинні щирою працею в УСРР і участю в боротьбі трудового люду за соціалістичний лад наблизити той момент, коли ці виключні закони переходового моменту зможуть бути зняті і диктатура трудового народу буде замінена соціалістичною демократією. Не опозиція й саботаж, а тільки щире підпорядкування своїх інтересів інтересам трудового люду введе всіх з цього переходового стану до цієї нової соціалістичної демократії.

Те саме треба сказати і про загальний суворий режим і обмеження прав одиниці в інтересах доцільної роботи державного колектива. Вони немінучі в цей період загального виняткового стану, стану облоги, в часі гострої боротьби трудового народу проти капіталістичного інтернаціоналу наверх, проти буржуазної контрреволюції в середині. Можливий широкій розвиток індивідуальності, в гармонії з інтересами колективу, не перестав бути основним завданням людської солідарності. УПСР твердо переконана, що соціалістичний лад, і зокрема найближча його стадія — соціалістична демократія, буде не часом обмеження одиниці в інтересах колектива, а навпаки — соціалістичний лад створить особливо сприятливі обставини для розвитку індивідуальності, її здібностей і енергії, її добробуту і щастя, бо в сім власне лежить добро і людського колективу. Але переходовий період диктатури, боротьби з капіталістичним ладом і перших кроків соціалістичної будови на капіталістичній руїні вимагає залізної твердості, максимальної організаційної енергії і добровільного підпорядкування одиниці потребам колективу та всім часовим недогодам цього виключного стану.

Як найбільш доцільна форма політичної організації в цій переходовій добі, соціалістами давно, від часу паризької комуні, признана радянська форма, видвигнена цією комунією: безпосередня власть революційного народу — законодавча, виконавча й судова, сконцентрована тільки в різних органах, єдина на місцях і вгорі, в верховнім органі трудової республіки. Можливість для трудового народу кожної хвили відкликувати і змінити своїх представників та давати вираз зміні своїх поглядів і відношенню до обставин без усяких відкладань і формальностей, простим перевибом своїх представників в громадській раді, чим автоматично міняється склад всіх вищих інстанцій державної організації. Зведення функцій правління до можливо простих форм, доступних контролі і вповнюванню кожного громадського депутата, і передача діяльності, яка вимагає технічного приготування, служачим, повні залежним від органів народнього управління й контролю.

Ця форма, видвигнена на Україні в процесі революції, очевидно, мусять бути прийнята для цієї переходової доби диктатури трудових мас, як найбільш доцільна з погляду інтересів і завдань революції. Її слабкі сторони, які впливають з її примітивної простоти і елементарності, викупляються цими важними прикметами: єдністю влади революційного народу, браком всякого внутрішнього тертя в інстанціях і затвердлених формах парламентарно-конституційного ладу, безпосереднім зв'язком з масою трудового народу всіх, навіть найвищих інстанцій управління і законодавства республіки.

Виходячи з цих поглядів, УПСР для цього переходового часу боротьби з капіталістичним ладом за лад соціалістичний приймає таку програму в справах політичних:

§ 1. Україна в цій переходовій добі має стати суверенною соціалістичною радянською республікою (УСРР) своєї трудової людності в її етнографічних границях, себто на тій території, де компактно більшість має український трудовий парід.

§ 2. Зав'язання федеративних відносин між Україною та якими небудь іншими соціалістичними республіками, або утворення екологічного чи військового союзу, або падання федеральних прав якійсь частині УСРР і перетворення УСРР в республіку федеративну може статися тільки рішенням більшості її місцевих громадських рад і постановою Центральної Ради Депутатів Трудового Народу України.

§ 3. Тим же способом рішається справа про всяке збільшення або зменшення території УСРР, прилучення або відділення якої небудь країни, по добровільнім виявленню на це згоди сеї країни.

§ 4. Політичні права на території УСРР належать усім, хто живе на ній з власної праці і переступив 20 років життя, без різниці між чоловіками і жінками, між національностями, вірою, походженням і давнішою державною приналежністю: трудовому селянству, робітникам і всякого роду працюючим людям, котрі живуть з власної праці, не експлуатуючи праці чужої.

Люде, які перестали працювати через каліцтво або старість, не втрачають політичних прав.

§ 5. Позбавляються політичних прав в цій переходовій добі боротьби, окрім психично нездатних і позбавлених цих прав судом, також усі елементи, небезпечні, інтересам трудового люду, що живуть або жили з безробітних доходів, бувши поміщиками, капіталістами, промп-словці, равтьєри, бувши служачі поліції, жандармерії, війська і. т. п., коли вони не служать УСРР.

Ці особи одначе можуть бути також наділені політичними правами постановою громади по рекомендації центрального комітету одної з радянських соціалістичних партій України.

§ 6. Права свої трудові люде України виконують по законам УСРР.

§ 7. Трудові люде України мають незаїману свободу слова, друку, союзів, зборів і маніфестацій, їх мешканне і листуванне не підлягає ревізії і контролі.

§ 8. Не трудові люде України стоять під охороною її законів. Вони мають право користуватись її культурними і господарськими установами.

§ 9. Усім громадянам УСРР належить свобода віри.

§ 10. Всі люде, які пробувають на Україні, мусять відбувати трудову повинність, службу военну або громадську, на підставі законів УСРР.

§ 11. Трудова людність, яка живе на території УСРР, являється її сувереном.

§ 12. Своє суверенне революційне право трудова людність УСРР здійснює в трудових радах.

§ 13. Власть місцева належить радам громадським, себто сільським і районним (по містах), які вибираються рівним, прямим, таємним і пропорціональним голосуванням всіх управнених.

§ 14. Реєстри управнених, себто всіх, хто має політичне право і пробує на території громади, складаються громадою. Покривджені в своїх виборчих правах доходять свого права через суд.

§ 15. Вибори й перевибори признаються або радою, або самою громадою, себто загальним зібранням всіх управнених членів громади.

§ 16. Рада громадська об'єднується в раді волоствій або міській, а та посилає своїх депутатів до ради землі; рада землі посилає своїх депутатів до Центральної Ради Депутатів Трудового Народу України. Число депутатів встановлюється відповідно числу управнених до голосування.

Депутати цих вищих категорій рад: волости, землі і Центральної Ради України перевибраються по тому ж принципу, що й депутати рад громадських: рада, в котрій депутати засідають — рада волостна, рада землі або центр. рада депутатів трудового народу України кожної хвилі більшістю голосів може постановити перевибір усіх своїх членів; рада, яка вислає свого депутата до вищої ради — рада громади, волости чи рада землі, кожної хвилі більшістю голосів може відкликати своїх депутатів з цієї вищої ради, перевибрати їх і післати на їх місце нових.

§ 17. Круг діяльності й компетенції рад встановлюється законом в порядку § 19.

§ 18. Ради організують свої виконавчі органи, відповідальні перед ними, і органи судові, окремі від адміністративних. Кожної хвили ради можуть перевибрати ці свої органи.

§ 19. Центральна Рада Депутатів Трудового Народу України являється її найвищим органом влади. Але її рішення в особливо важких справах (які вичислені в §§ 2, 3, 27, 28) правосильні тільки тоді, коли половина місцевих рад внесла подібне рішення перед тим.

§ 20. Центральна Рада Д. Т. Н. У. збирається з таким рахунком, щоб між сесіями її не проходило часу більше, як чотири місяці. В часі, коли вона не засідає, її функції сповняє вибраний нею Комітет по реґуляменту, даному йому Ц. Радою.

§ 21. Народний Комісаріят України, вибраний Ц. Радою Д. Т. Н. У. для ведення загальних державних справ, відповідальний однаково перед повною Ц. Радою й її Комітетом і може бути перевибраний як тою, так і цим. Так само й інші делегації й органи, які походять від Ц. Ради.

§ 22. Народний революційний суд УСРР твориться прилюдно, на підставі законів УСРР.

§ 23. Вся людність УСРР рівна перед судом.

§ 24. Кара смерті, кара на тілі й досмертна вязниця не мають істнувати в УСРР. Всяке засудження умовне.

§ 25. Охорона УСРР забезпечується постійною українською червоною армією УСРР, організованою по територіальному принципу.

Основні підстави організації армії встановлюються законодавчим порядком Ц. Р. Д. Т. Н. У.

§ 26. Право вживання армії належить тільки Верховній Владі УСРР, себто Ц. Р. Д. Т. Н. У.

§ 27. Перехід від постійної червоної армії до системи охорони міліційної може статись тільки після того, як зникне небезпека внутрішньої контрреволюції й небезпека світового імперіалізму. Про цей перехід рішає Ц. Р. Д. Т. Н. У., під вказаною в § 18 умовою, оскільки в цій УСРР не звязана військовою конвенцією з иншими соціалістичними республіками.

§ 28. Ця умова, вказана в § 19, має заховуватись також при рішенню про скасування переходового ладу й перехід до ладу соціалістичної демократії.

Програма національна.

Природним розвитком кожної тварини є вільний розвиток її в оточенню собі подібних. Для людини таким являється національна громада.

Однак далеко не завжди могла людина вільно розвивати свою матеріальну і духову культуру в такому природнім національнім оточенню. Національне поневолення сягає так само глибоко в давнину віків, як і соціально-економічний, класовий визиск. Як тільки розвиток продукційних сил первісного організованого суспільства досяг того ступня, при якому людська працююча одиниця могла вже випродувати якийсь

лишок понад те, що потрібно було для підтримання її власного життя її робочої енергії, творився економічний ґрунт для вписку одної людини другою, — чи то в формі вписку одної класи другою, чи одного народу-нації другим.

Історія більшої старовинних держав звязана безпосередньо з національним поневоленням одного народу другим — народом побідником. Але тоді національне поневолення майже зовсім задушковувалося соціально-економічним, клясовим поневоленням: підбита людина поспіль поверталася в підвладну безправну, кріпацьку верству. Такому задушковуванню сприяло й те, що нації в новітньому розумінню в ті часи ще не існувало. Культурно-психологічні надбання окремих народів були ще невеликі, а тим самим був нестійким у кожного народу той комплекс суспільних цінностей, який ріднить одну націю від другої. Через це дуже часто народ побідник навіть переймав в ті часи культуру, мову народу переможеного, коли той був культурніший, або навпаки; момент національного поневолення цілком губився за соціально-економічним: підбитий народ поновлював кріпацьку, вивискувану верству народу-переможника.

Протягом віків, тисячеліть змінювались форми національного поневолення, але саме поневолення все залишалося і чим далі, по мірі зросту людської культури, що відбувався весь час в національних формах, відчувалося все гостріше. Історія заволодіння Європейцями Америкою з винищенням цілих племен тубольної червоношкірої людини; перетворення Африки в європейську колонію; панування московського буржуазного націоналізму над численними народами Кавказу, Сибіру, Туркестану; історія боротьби славянських народів на Балканському півострові за національно-державне визволення; перетворення англійським імперіалістичним капіталом в „людський гніт“ народів перського, арабського, трьохсот-мільйонного населення Індійського півострова; нарешті, історія боротьби за національне визволення народів українського, польського, чеського, ірландського і так далі — всі ці історичні факти свідчать, що національний гніт, йдучи в парі з соціально-економічним визиском, виявляє не меншу живучість, ніж цей останній.

Під тяжким ярмом подвійного гніту, національного і соціально-економічного, стогнуть й нині десятки, сотки мільйонів працюючої людини різних країв, різних народів, рас. Ледве помітна меншість багатших капіталістичних країн поневолює величезну більшість працюючого людства земної кулі, обдирає його, пригноблює розумово, не даючи працюючим масам можливості розвивати їхню культуру в єдиному доступних їм національних формах.

Національне поневолення сприяє розвитку людської культури, а тим самим розвитку техніки і господарства. Воно стоїть на перешкоді найдощільнішого використання кожної людської одиниці, кожного народу-нації в загально-людських інтересах, що полягають в успіхах боротьби людства з природою. Воно затроє класову свідомість працюючих мас побічними моментами. Пригноблення колоніальних і так званих недержавних народів буржуазією пануючих націй викликало в працюючих масах поневолених народів озлоблення і недовіре до

папуючих, глоблюючих націй в цілому, в тому числі і до пролетаріату останніх. З другого боку, не раз виявлялось невідповідне розуміння дійсного становища працюючих мас поневолених націй, нерозуміння того, що ці повинні бути визволені не тільки з-під соціально-економічного клясового, але обов'язково й з-під національного гніту та визиску. Буржуазія обох таборів використовує таке становище для розпалення національної ворожнечі, для культивування почуття національної відрубності в цілях полєкшення боротьби з працюючими масами.

Такі різні моменти (інтереси найбільшого розвитку людської культури, з чим зв'язаний розвиток техніки та піднесення продукції в світовому масштабі, інтереси найбільшого успіху боротьби людства з природою, інтереси повного, всебічного матеріального і духового виведення людської одиниці з-під соціального визиску в різних його формах, нарешті, інтереси інтернаціональної солідарності працюючих мас всіх країн в боротьбі з капіталістичним устроєм) вимагають від соціалістів радикального і позитивного вирішення національної проблеми.

I. і II. соціалістичні Інтернаціонали не зважили великого значіння національного визволення і тому не дали рішення національного питання. Слова „Комуністичного Маніфесту“, що соціалістичний переворот має по необхідності відбуватись в національних формах, що працюючі маси, здійснюючи свою диктатуру, зорганізуються спочатку в кожній країні-державі в національні класи, соціалісти перших двох Інтернаціоналів прикладали лише до так званих культурних, історичних націй.

Нині, коли на порядку денному справа переведення соціалістичної революції стоїть вже практично, коли в той же час історичні факти і досвід революції на Сході Європи довели навіть найбільшим „інтернаціоналістам“, що легковажити національного питання не доводиться, що національна форма суспільної організації ще не пережила себе і, очевидно, ще довго існуватиме, — необхідно вказати слова „Комуністичного Маніфесту“ застосувати і до націй колоніальних, недержавних, неісторичних — подвійно гнічених.

УПСР вважає, що соціалістична революція і соціалістичне будівництво повинні відбуватись в національних формах, в формі творення національних держав, як народами історичними, так і неісторичними, однаково. Тому, на думку її, даремно, невиправдано і шкідливо було б витрачати енергію на викорінювання національного життя чи чуття. Навпаки, треба використати цю національну форму розвитку вселюдської культури і в соціалістичній революції, треба дати їй повну можливість не тільки існувати, але й вільно розвиватись.

Вільній же розвитку національної громади можливий тільки тоді, коли кожна нація — скупина людей одного походження, мови, культури, об'єднана почуттям спільності, матиме повну волю в будові свого політичного, соціально-економічного і культурного життя. Для того вона повинна мати право, і повну можливість перетворити це право в реальність, — на самостійне, суверенне улаштування умов свого існування, себ-то мати право організуватись, як рівна і однаково

варта зі всякою іншою нацією частина людства, в свою національну державу.

Але це може здійснитись вповні тільки тоді, коли все людство буде визволене з-під гніту капіталістичного устрою, характерною рисою якого являється і національне поневолення, подвійний гніт та вплив поневолення, недержавних народів. Соціалістична революція і мусить розбити капіталістичні форми суспільного співжиття, знищити буржуазну державу — організацію панування одної класи над другою, апарат національного поневолення — і тим самим утворити умови для вільного національного розвитку всіх народів. Шлях цього розвитку йде в напрямі створення трудових, тоб-то класових робітничо-селянських держав, які повинні базуватись на історично і природою даних людських об'єднаннях — на об'єднаннях національних.

З другого боку, її прихід самого соціалізму та його перемога тісно зв'язані з вірним розв'язанням національної проблеми. Всяке бо пригнічення народу задержує розвиток його культури, а це веде й до стримування процесу поступу соціалізму.

Тому, сподіваючись остаточного вирішення національної справи лише в добу завершення перемоги соціалізму, ми однак певні, що сама ця перемога залежить і від сприяння всіма революційними і соціалістичними партіями, пролетаріатом і трудовим селянством всіх країн, творенню кожною нацією свого життя вільно і самостійно вже тепер.

А під нацією ми розуміємо і великий і малий, державний і недержавний, метропольний і колоніальний, висококультурний і менш культурний, історичний і тільки починаючий творити свою історію, словом кожний народ, існування якого є фактом. Але періодові буржуазно-капіталістичної держави, коли буржуазія кожної нації монополізує вступництво цілої нації і, прикриваючись гаслом так званих національних інтересів, використовує факт існування націй для своїх класових інтересів, — ми протиставляємо економічні й духовні інтереси подавляючої більшості кожної нації, тоб-то інтереси її трудових мас. Ці трудові маси кожної нації ми вважаємо справжнім виразником національних інтересів і представником суверенітету нації.

Нетрудові, визискуючі члени нації в період диктатури трудових її елементів мають повну можливість задовольняти свої культурно-національні потреби, що випливають з признання ними своєї приналежності до певної нації. Але вони не мають права говорити від імені нації.

Виходячи за межі кожної окремої нації, ми підкреслюємо, що виявлення всіх культурних і економічних творчих сил всього людства можливе тільки при найтіснішій співдіяльності всіх націй, основою на добровільній згоді. Через це всі нації повинні найтісніше об'єднатись в своїй боротьбі з природою, в праці за краще життя, в змаганнях за повне визволення людини.

Таке об'єднання не повинно, однак, досягати на суверенне влаштування свого внутрішнього соціалістичного устрою кожною нацією. Умовою його повинно бути повне усунення в соціалістичних націо-

нальних державах експлуатації людини людиною, будь то в формі соціальної, політичної, національної чи культурної.

Український народ зможе виявити всі свої творчі сили й збудувати своє соціалістичне життя тільки при тій умові, коли він увесь, без винятку — у всіх своїх частинах і територіальних одиницях, як Велика Україна, Галичина, Буковина, Холмщина, Бессарабія, Прикарпатська Україна, Кубань, українські частини Криму та Кавказу, — об'єднавшись, звільниться і від національного і від соціально-економічного гніту.

Приймаючи в засаді положення, що соціалістичне суспільство повинно бути організоване на принципі інтернаціоналізації природних багатств всіх країн і що в фазі його соціалістичної трудової державності все господарство в кожній соціалістичній державі окремо і у всіх них взятих укупі повинно провадитись по загальному, виробленому й прийнятому в їх господарче-управляючому центрі плану, — ми визнаємо одночасно, що в справах виконання цього плану, а рівно в справах культурного і місцевого характеру, не тільки кожна соціалістична радянська республіка, але й кожна частина її, яка має свої географічно-економічні чи культурно-історичні особливості, може домагатись для себе як найширшої автономії в справах внутрішнього свого устрою. Отже і федералізації України в середній не можна ставити жадних перепон.

Йдучи до переведення зазначеного принципу в життя і по-за межами УСРР, вважаючи, що розвиток соціалізму необхідно приведе до створення всесвітньої федерації соціалістичних радянських республік, ми знаходимо необхідним встановлення з самого початку найтіснішого зв'язку поміж всіма існуючими вже соціалістичними республіками, на принципах рівності і вільності кожної з них.

Не виключене, що в будучині і яка-будь другою національна країна, по своєму почину і по своїй волі, висловить бажання ввійти в склад Української Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки. В такій разі Центральна Рада Депутатів Трудового Народу України вирішить справу включення її в державний організм УСФРР. Але передумовою прийняття мусить бути переведення в такій країні соціалістичного радянського устрою.

Виставляючи постулат волі кожної нації, ми розуміємо його не як голій принцип, а як чергову певідкладну задачу революції, і через те вважаємо, що кожна революційно-соціалістична партія мусить реально боротись за переведення його в життя і то не тільки для своєї нації, а й для кожної, яка того потребує. В загоді з цим УПСР буде обстоювати в УСРР рівні з українською нацією національні права кожної іншої народності, що перебуває на території України.

Виходячи зі всього сказаного вище, УПСР обстоює таку програму національного визволення народів і національного будівництва на Україні:

1. В часі трудової соціалістичної державності виразником волі, суверенітету і прав нації являються тільки трудові верстви її.

2. Кожна нація повинна мати право, можливість і допомогу від інших, а в першу чергу організованих в соціалістичні республіки націй, на творення і при творенню свого вільного життя в усіх його формах.

3. Український трудовий нарід здійснює це своє право в суверенній, національній Українській Соціалістичній Радянській Республіці.

4. Всі національні соціалістичні радянські республіки мусять стремити до злуки між собою й створення всевітньої федерації соціалістичних радянських республік; УСРР входить у військовий та економічний союз з іншими соціалістичними республіками.

5. УСРР стремить до зєднання всіх етнографічно-українських земель в одне державне тіло, при чому про національну більшість на тій чи иншій території рішає плебісцит, переведений під доглядом Соціалістичного Інтернаціоналу.

6. УСРР може бути перетворена в федеративну республіку (УСФРР); складовими частинами федерації можуть бути ті її землі, котрі мають краєві особливости, а також і всяка инша чужонаціональна країна, яка переведе на себе соціалістичний устрій й погодиться на загально-федеральну конституцію УСРР.

7. В разі перетворення УСРР в федеративну республіку, конституція УСФРР має базуватись на визнанню повної суверенности кожної федеративно-складової частини в її національно-культурних і місцевих справах.

8. ЦРада ДТН Української Федерації та її виконавчі органи в таких разі відатимуть лише справами спільними для всієї федерації, не порушуючи самоуправління федерованих частин в їх місцевих справах.

9. Для керування місцевими справами кожна федеративно-складова частина утворює свою Краєву Раду Депутатів Трудового Народу, яка вибирає свій виконавчий орган і представників до ЦРади ДТН Української СФР Республіки. Але вибори до ЦРади ДТНУ в федеративно складових частинах УСФРР можуть відбуватись і безпосередно на місцях.

10. Кожна нація, що перебуває на території УСРР і творить в ній меншість, має повну можливість користуватись всюди і повсякчасно своєю рідною мовою і плекати свою культуру, розвиткові якої УСРР має всемірно допомагати.

11. При Виконавчому Комітеті ЦРади ДТН України утворюються національні комісаріати, з метою захисту і представництва інтересів своєї нації перед урядом УСРР, організації освітньої справи своєї нації й сприяння розвиткові її культури.

12. На зазначені цілі національні комісаріати одержують гроші з загальної скарбниці УСРР.

Програма економічного будівництва.

Повне духове і матеріальне визволення трудових мас можливе тільки в умовах нових відносин, коли: а) буде знищений виганек людської праці, шляхом знищення його суспільної (соціальної) форми — приватної власности на землю та засоби виробництва й розподілу, і коли

втворені за старих суспільно-господарських відносин працюючими масами і привласнені пануючими класами господарські добра перейдуть у суспільну власність; б) коли в національне і світове господарство на місце хаосу, що випливає з конкуренції, внесеши буде єдиний план, який встановить рівновагу між виробництвом і споживанням, при пайдоцільнішим використанню людської праці і природних багатств кожної країни.

Організація господарства на вищезазначених основах об'єктивно необхідна і впливає з дотеперішнього розвитку та сучасного стану господарських і суспільних відносин в окремих краях та в їх світовому господарському сполученні.

Завдання соціалістичної організації господарства стоїть перед кожною нацією, котрої господарство розвинулось до тої степені, що існує, як певна і суцільна національно-господарча одиниця. В цій площині зазначене питання має характер національної проблеми. Поскільки ж кожне національне господарство, незалежно від волі нації, звязане і з більшими національними господарствами в світовім розмірі, це саме завдання набуває характеру міжнароднього, і н т е р н а ц і о н а л ь н о г о .

Міжнародне, світове господарство капіталістичної доби існувало без участі в його керуванні свідомої волі тих націй, які творили його своїми національними господарствами. Так само кожне національне господарство, як система, не було виразом волі і свідомости його учасників — в и т в о р ц і в господарських дібр.

Як в національнім, так і в інтернаціональнім господарствах, замість інтересів і волі виторців дібр — трудових мас, виступав приватний інтерес експропріаторів — капіталістів, які факт існування національних і міжнароднього господарств використовували в своїх класово-еготистичних інтересах.

Тому, різні буржуазні господарські теорії (меркантилізм, манчестерство і т. п.) для кожної нації розглядали проблему світового господарства, як питання найкращого, найвигіднішого для капіталістів тої нації використання звязи всіх національних господарств в одне — світове.

Світова війна створила умови для грандіозного експерименту, який дав можливість перевірити на практиці ступень придатности буржуазних господарських теорій для сучасного стану розвитку продукційних сил. Період війни 1914.—1918. скомпромітував теорії спроб сотворення самодовільних господарських організацій: Німеччина, що протягом десятиліть перед війною провадила свою господарську політику в сім напрямі, капітулювала через матеріальне виснаження перед антантською коаліцією — представницею протилежної теорії. Однак і ця остання теорія падає на наших очах, доказом чому служить сучасна промислова криза, що розпочалась в класичних краях вільного торгу (Англія) і через інших членів антантського блоку поширюється на цілий європейський суходіл і далі.

Періодичні (з що-разу зменшеним періодом) промислові кризи XIX і XX століть були ознакою невіпорядкованости світового господарства. Світова війна, теж в суті річі чергова криза, не довела до

усунення конкуренції між капіталістичними сілками та до плянної організації господарства (невдача з організацією ліги народів).

Господарська криза, що почалась вслід за версальським миром і поступенно захоплює всі промислові краї старого і нового світу, — все це свідчило і свідчить, що старі принципи організації приватно-капіталістичного господарства, побудовані на стимулі привласнення капіталістами надвартості, ці принципи не в стані задовольнити життєвих вимог працюючих мас всесвіту.

Клясові суперечности між капіталістами і працюючими досягли небувалого загострення. Надзвичайному зменшенню реальної заробітної плати трудящих і йдучому поруч з цим зубожінню їх протистоїть велічне збагачення пануючої капіталістичної кляси, яка вже не хоче повертати витиснутої з працюючих мас надвартості в продукцію (припинення акумуляції капіталу), руйнуюче ще й цим і без того розхитане господарство.

При таких обставинах для працюючих мас цілого світу не залишається нішого шляху, як революційним способом відкинути буржуазію від керування господарчим життям і захопити всю владу в свої руки, щоб доцільно організувати господарство в інтересах забезпечення існування і розвитку цілого суспільства, і разом з тим перетворити суспільство в конгломерат приватних, ворожих між собою одиниць, груп і клясів в одно, об'єднане працею, солідарністю трудових інтересів, безклясове соціалістичне суспільство, яке і є метою соціалізму.

Початок соціалістичної революції йде в парі з політичним розпадом імперіалістичних збірних держав на окремі національно-економічні організми, що викликається національно-визвольними революціями пригноблених і колоніальних народів. Соціалістична революція має в собі тенденцію до піднесення господарського значіння окремих країв, шляхом найдоцільнішого використання їх природних багатств в інтересах всього людства. В першу стадію соціалістичної революції, яка характеризується гострою горожанською війною і зв'язаною з цим руйною економічного життя, а зокрема засобів комунікації, ведення господарства по одному для всіх утворених в процесі революції соціалістичних республік плянові являється утрудненим.

Диктатура трудових мас, впливаючись в інтересах успіху революції в форму окремих пролетарських держав, здійснює організацію господарства на соціалістичних основах в межах цих держав. Тому економічне будівництво при переведенні світової соціалістичної революції з неминучістю повинно відбуватись в межах національно-економічних організмів під керуванням відповідних економічних органів тих державних організмів по плянах, вироблених цими органами в порозумінню з відповідними органами інших соціалістичних держав.

Українські працюючі маси, здійснюючи свою диктатуру в формі української соціалістичної радянської республіки, повинні утворити свій економічний центр для керування справою перебудови господарства України на соціалістичних основах.

В понятті соціалістичного господарства лежить пляномірна організація виробництва всіх потрібних господарських дібр, пляномірне розподілення їх по потребах для споживання, рівновага між продукцією і споживанням, яка регулюється єдиною суспільною волею і переводиться через один господарський плян. Принципом внутрішніх взаємовідносин трудового суспільства являється участь кожного в праці і право кожного на забезпечення своїх потреб з продуктів суспільної праці. З цього випливає принцип трудового суспільного господарства, в якому розподіл продукту рішається через основний критерій — працю.

Організація господарства в справу насамперед економічної доцільності і розв'язується при збільшенні продукційності праці і вдатності, що досягається не продовженням робочого часу, а технічним і суспільним поділом праці, котрий здійснюється при колективному веденні господарського процесу з найбільшим перекиданням праці з людини на механічні і живі сили природи через машини.

Соціалізація повинна охопити насамперед ті галузі господарства, які попереднім своїм розвитком в капіталістичнім господарстві вже дозрили до суспільного ведення їх, а також повинна одночасно стремитись до об'єднання всіх даних дрібних трудових господарств, перетворення їх в великі і злиття всіх їх разом з вже соціалізованими галузями в одне суспільне господарство.

До цього веде довгий і трудний еволюційний процес, який відбуватиметься під впливом суспільно-господарської політики соціалістичної влади держави трудящого народу. Революційне відкинення від керування національним господарством буржуазії, вивласнення без викупу великих земельних власників і капіталістів — це єсть перший крок по дорозі до зникнення суспільних клас і встановлення безкласового суспільства, в котрім кожний член його єсть рівним робітником, продукцентом дібр для цілого суспільства.

Задача організації соціалістичної продукції зустрічає найбільше труднощів при соціалізації сільського господарства, де перехід від ізольованої малої продукції до великої суспільної повинен відбуватись еволюційним шляхом і вимагає від соціалістичної державної влади особливої обережності. Зовнішня схожість становища безземельного селянина-пролетаря, трудового типу селянина-середняка і гадляра-куркуля, при слабо розвиненій класовій свідомості найбільш численного з них трудового селянина, робить з села сферу падій прихильників капіталістичного ладу. Тому при соціалізації сільсько-господарської продукції поруч з економічною політикою, яка спонукала б дрібних продукцентів-селян до переходу на велике суспільне хазяйство, повинна йти робота по усвідомленню трудовим селянством солідарності їхніх інтересів з інтересами індустріального робітництва.

В індустрії організація суспільного господарства відбувається легше, з огляду на підготованість до того самого господарства і його суб'єктів — індустріальних робітників.

Тому процес усусільнення обох цих галузей продукції і обміну між ними йтиме не з однаковою швидкістю, вимагаючи до кінця процесу

свого неретворення в єдине суспільне господарство впливу в цій на-прямі політичної державної влади — диктатури трудових мас робітництва і трудового селянства.

Соціалізацію господарства України в конкретних історичних умовах мислять: а) як революційний процес скасування приватної власності на зваряддя продукції в усіх галузях великого виробництва, транспорту і обміну, усуспільнення їх і організації господарчого процесу в зазначених галузях на соціалістичних основах; б) скасування приватної власності на землю і еволюційну організацію сільсько-господарської продукції на соціалістичних основах.

Соціалізація сільсько-господарської продукції представляється складною справою, яка рішається розв'язанням кількох питань. Насамперед рішається питання усуспільнення землі. Земля — необхідна умова існування людства взагалі, тому мислити соціально визволення людини без скасування права приватної власності на землю не можна. Скасування приватної власності на землю є одною з головніших умов соціально-економічного визволення людства. Однак рішення цього питання ще не єсть рішенням справи соціалізації сільсько-господарської продукції: останнє — питання організації господарства. На Україні вся земля повинна зробитись об'єктом суспільного користування, а розподіл частини її для ведення індивідуального господарства є лише тимчасовою формою здійснення права на користування землею, формою, яка вимагається історичним розвитком суспільно-господарських відносин на Україні.

Україна в її етнографічних межах має не менш семи мільонів приватно-господарських селянських родин, які при даному культурно-господарському рівневі не мислять ще гуртової форми хліборобства. Її доперва треба ще творити, її можливо досягнути тільки шляхом господарсько-суспільної еволюції, котра і буде власне процесом соціалізації сільсько-господарської продукції.

Кішчевою метою цього процесу єсть організація колективного господарства, яке забезпечує вживання технічних удосконалень в продукції, дає змогу найкраще перевести поділ праці і досягнути найбільшу її продуктивність.

Тому не поділ землі на окремі господарства, а об'єднання її, інвентаря і робочих сил є шляхом соціалізації. І через те партія не стоїть на передільному принципі.

Йдучи цим шляхом, УПСР стремітиме до організації трудових сільсько-господарських спілок, в яких вищезазначені принципи (колективізм, поділ праці, збільшення видатності праці) знаходять своє часткове здійснення і які (спілки) являються в сучасних умовах українського села найбільш відомими, бльзкими і легкими формами об'єднання землі, інвентаря і праці.

Трудові спілки, щоб запобігти на початках розвиткові економічних суперечностей, найдоцільніше організувати цілими громадами або частями громад, навіть групами з кількох господарств, з додержанням принципу суміжності земельних участків. Очевидно, соціально-господарською політикою треба досягти рівномірного розвитку трудових

спілок, перетворення їх в громади, в союз громад, аж до закінченої форми однієї сільсько-господарської спілки, як частини одного національного господарського організму, себ-то постійного і неухильного перенесення господарських відносин з області приватного в область публичного права.

Першою публично-правовою господарською організацією буде спілка — громада. Очевидно, процес перетворення приватного господарства в публичне буде довгий і йтиме рівнобіжно з підняттям рівня загальної культури, свідомості, зі зростом населення і його потреб, під примусом економічної необхідності і державної економічної політики.

Визначну роль в цьому процесі мусить відіграти також праця соціалістичних партій і соціалістичної політики в змислі сприяння вирівнюванню психології продукуючих клас: трудового селянства та промислового робітника і уяснення, що, як ці, так і другі, цілком рівні, однаково управлені, однаково зобов'язані, однаково зацікавлені суб'єкти суспільного продукційного процесу.

Так само трудова промисловість (кустарна), очевидно, перетворюватиметься повільно через трудові спілки в суспільне єдине господарство, але на початках соціалістичної господарської політики і дрібні промислові підприємства з малим числом найманих робітників будуть в сфері приватного права, регульованого доброцільною соціально-господарською політикою, основою спілкової контролю буде монополія соціалістичної держави на обмін і розподіл продуктів народного господарства. Держава монопольно вестиме товарообмін з іншими державами, але також і в регуляції внутрішнього обміну і розподілу муситиме триматись однієї засади — вести обмін і розподіл через посередництво публичних органів, через громади сільські й городські, що поведе до зміцнення всього суспільного організму і сприятиме соціалізації.

Поняття державної монополії на внутрішній обмін і розподіл в приложени до приватно-трудового господарства мислиться, як державне розпорядженне лишком продуктів, котрі після покриття місцевих споживчих потреб поступають до держави за відповідний еквівалент.

На початках переведення обміну і розподілу через посередництво публично-правових органів можливе лише для головних, найважливіших продуктів першої потреби, але з протягом часу вся продукція втягнеться в нього. Приватні господарі, трудові промислові (кустарі, ремісники) на початках соціалістичної організації, очевидно, матимуть змогу обмінюватись продуктами своєї праці безпосередньо, базарним або кооперативним способом. Головному сплу обміну і розподілу буде скупчено в руках держави, яка своєю політикою буде натискати на господарські відносини, і дрібне господарство стремітиметься скрісталізуватись у більше — і так економічна необхідність буде движучою силою соціалізації в середині суспільства, держава ж вестиме політику соціалізації.

Доки соціалізація не завершиться повним синтезом, злиттям всіх окремих господарських галузей в одну закінчену форму — суспільство-господарство, доти держава виконуватиме функцію по-

середника в обміні і розподілі. Пізніше товарний обмін зникне в повній соціалістичній формі відносно.

Конфіскований і усуспільнений фінансовий капітал служитиме в період диктатури працюючих цілям внутрішнього і зовнішнього обміну, кредиту господарствам, розвитку культури. Фінансово-грошева політика в соціалістичній державі — поняття умовне, бо вона зникне в момент завершення соціалізації.

Протягом перехідного періоду, доки існуватиме трудова диктатура, народне господарство, в його суспільній і приватно-індивідуальній формі, даватиме змогу кожній одиниці виявити господарчу ініціативу, виразом котрої буде збільшення продукту праці. Забезпечення працюючої людини всім необхідним для задоволення її духових і матеріальних потреб — це її елементарне право, яке знайде своє здійснення лише в соціалістичнім суспільстві.

Передумовою перебудови господарства на Україні на соціалістичних основах є переведення слідуючих корінних змін в господарських відносинах, які творять програму УПСР в справах економічних:

І. Організація рільничої продукції.

А. Усуспільнення землі.

1. Приватна власність на землю касується; всі землі виключаються з товарообміну і переходять в користування працюючих на ній. Користування землею регулюється законодавством і відповідними центральними та місцевими органами УСРР.

2. Право на користування землею має кожний громадянин УСРР, що хоче провадити на ній власним силами рільниче господарство.

3. Всі нетрудові землі, незалежно від розміру їх площі, такі землі, посідачі яких ведуть господарство з метою вилучення найманої праці, вивласнюються без викупу. Конфіскації не підлягають трудові землі до такого розміру площі, яка обробляється сплюю господаря та його родини, без постійного уживання найманої праці.

Коли б, по місцевих умовах, було неможливо потрібним вивласнити і частину трудової землі, то таке вивласнення відбувається за виплатою відшкодування, устанавленого згідно з законом.

4. Конфіскована нетрудова земля наділяється по закону в користування безземельним та малоземельним громадянам УСРР, по нормах від споживчої до трудової. Наділ землі робиться в приватно індивідуальне користування спадкове чп, в випадках, коли того домагатиметься звикле до цієї форми місцевого трудового населення до часу переходу його до громадського користування, урівнює-передільне; про це постановляє сільська громада.

Частина конфіскованої землі повертається, коли то являється можливим по місцевих умовах, для організації великих соціалістичних господарств.

5. Загальні умови користування землею, встановлення трудової норми, порядку одержання землі або передачі її в спадщину, другому господареві чп громаді устанавляється законом УСРР

про користування землею. Регулювання ж користуванням землею на місцях, догляд за озоропою прав та інтересів працюючих в рільничій продукції здійснюється самими працюючими через свої професійні організації та через сільські та волосні трудові ради.

Б. Аграрна політика.

6. Початки і основи соціалізації рільничої продукції закладаються організацією великих соціалістичних радянських господарств і трудових спілок, в яких об'єднуються в одно господарство земля, інвентар і робочі сили. Трудові спілки закладаються або цілою сільською громадою, або частиною її, або навіть кількома сусідніми господарями — шляхом виключно добровільної згоди учасників.

7. Як приватно-індивідуальні господарства (окрім випадків трудової взаємодопомоги), так і трудові спілки (без усяких винятків) найманою працею не користуються. Відносини праці в соціалістичних радянських господарствах регулюються законом в напрямку забезпечення надвартості за працюючими в тих господарствах.

8. УСРР передає трудовим спілкам в користування природні добра для організації сільськогосподарчої промисловості місцевого значіння і підпомагає розвитку такої промисловості.

9. В цілях піднесення продукційності дрібного селянського і спілкового господарства УСРР вживає такі заходи через свої центральні та місцеві господарчі органи і через сільські громади: а) переїмає на себе постачання сільському господарству машин і знарядів, штучних гноїв, добірного насіння; б) підпомагає інтенсифікацію господарства і розведення кращих пород худоби; в) організує забезпечення (асекюрацію) жайна, худоби, врожаю; г) виконує великі меліоративні роботи по обводненню та обсушуванню ґрунтів, закріпленню ярів, залісненню пісків і солонців; д) дає всебічну допомогу громадам і спілкам для переведення меліорації місцевого значіння; е) дає про упорядкування селянського земельного користування — в першу чергу про знищення черезполосиці; ж) підпомагає сільськогосподарську кооперацію, зайняту переробленням продуктів хліборобства, а також влаштування майстерень для ремонту селянського реманенту; з) пильнує, щоб ті, що користуються землею, не виснажували її невмілим господарюванням та справді дбали про її плідність.

10. Заходами сільських громад чи інших економічних органів УСРР провадиться засів всіх чийх би то не було незасіяних земель.

11. УСРР, зважаючи на надзвичайно велике значіння в національній продукції рільничого господарства, має провадити з особливою пильною увагою політику, направлену на розвиток агрономичної науки і техніки на Україні, а також агрономичної вищої, середньої і нижчої освіти.

З метою широкої постановки досвідного діла, для вивчення способів піднесення продуктивності рільничого господарства і розвитку його продукційних сил, усуспільнюються старі та організуються нові спроби поля, досвідні станції (метеорологічні, водні, ґрунтові), селекційні господарства, розсадники. В кожному повіті удержавлюється потрібна для цього площа землі.

II. Усупільнення природних багатств.

12. Всі приватні ліси, окрім тих, що не мають господарчого значіння, а також і бувші раніш державні, конфіскуються без викупу, стають загальнонародним добром і переходять до розпорядження центральних і місцевих економічних державно-громадських органів УСРР котрі і відпускають паливо, будівельний та обробітаний ліс державним і громадським установам, радянським, спілковим і приватним господарством та окремим громадянам.

Через малолісність України ведеться політика збереження лісів, зокрема: а) для збільшення площі лісів державою організується заліснення всіх нежитків і ялових земель, б) підпомагається приватна ініціатива в напрямі закультивування нежитків і ялових земель.

13. Всі підземні вкопні багатства є власністю всього трудового народу УСРР, яка — через свої господарчі органи, а також через професійні робітничі спілки, — організує найдоцільнішу їх експлуатацію.

Розрідка дїбр у масштабі великого виробництва стоїть під безпосереднім керівництвом УСРР. Розрідка ж дїбр місцевого значіння провадиться місцевими громадами, трудовими спілками і приватними особами на встановлених Вищою Радою Народнього Господарства УСРР умовах та під контролем її органів на місцях.

14. Як внутрішні водояні (річки, озера, ставки), так і прибережні морські простори, що прилягають до території УСРР, являються добром всього її трудового народу і стоять під зарядом та контролем відповідних органів та громад Республіки.

Промислове рибальство, а також комунікаційне та технічне використання вод регулюється державою: господарство ж вод місцевого значіння ведеться громадами, трудовими спілками і окремими особами на встановлених законами УСРР підставах.

III. Націоналізація індустрії, транспорту, фінансового капіталу, торгівлі і капіталістичних будинків.

15. Підприємства великої промисловості з їх капіталами конфіскуються, переходять в загальну власність всього трудового народу України і стоять під зарядом економічних державно-громадських органів УСРР та всукраїнської центральної професійної робітничої спілки.

16. Дрібні підприємства, розмір яких визначається Центральною Радою Депутатів Трудового Народу України, залишаються в приватній власності своїх господарів, але праця в них ведеться під контролем державних і робітничих організацій. Відносини між працею й капіталом регулюються в цих підприємствах відповідним законом.

17. Трудові підприємства (ремісничі і кустарні промисловість) підпомагаються державою взагалі, а особливо при перетворенню їх в колективні соціалістичні господарства чи трудові виробничі спілки.

18. Засоби транспорту і комунікації загально-державного значіння, після їх вивласнення, переходять під заряд відповідних органів УСРР, які виробляють і переводять в жите пляни будівництва транспорту загально-державного значіння.

Завідуванню і будуванню транспорту місцевого значіння належить до компетенції місцевих рад трудового народу.

19. Фінансовий капітал банків і різних приватних кредитних та страхових установ конфіскується і переходить під заряд фінансово-господарчих органів УСРР.

Капітали дрібних підприємств, а також і кооперативних організацій, не підлягаючи конфіскації, стоять під контролем держави.

Капітали ощадних кас, дрібні вклади, що мають характер трудових заощаджень, конфіскації не підлягають.

20. Державні капітали вживаються для потреб господарства і культури.

21. Зовнішня торгівля є монополією держави. Внутрішня торгівля впробах націоналізованих і громадських підприємств, а також велика (оптова) торгівля предметами першої потреби приватної промисловості і продуктами сільського господарства монополізується державою або, згідно з законами УСРР та під її контролем, кооперативними чи іншими громадськими установами.

Держава має стремити до заміни торгівлі організованим розподілом продуктів поміж населенням.

Дрібна торгівля ведеться під контролем держави.

22. Всі капіталістичні будинки експропріюються без викупу і передаються під заряд міським радам трудового народу. Ради одводять будинки для робітничо-селянських організацій і для родин працюючих; на обов'язку рад лежить стежити за добрим станом цих будинків і дбати про будування нових мешкань.

IV. Бюджет УСРР.

23. Державний бюджет має бути бюджетом народного господарства УСРР в цілому. Через це, для збалансування прибутків й видатків, УСРР веде правильну організацію та обрахунок державної продукції і поділу продуктів.

24. Для покриття безпосередніх державних витрат УСРР встановляє поступовий податковий маєтковий податок, а також збирає до державної скарбниці прибутки з різних державних монополій.

25. Роди і розмір податків, які мають стягатись з громадян, а також всі державні витрати провадяться виключно на підставі законів і державного бюджету, ухваленого Центр. Радою Депутатів Трудового Народу України.

Програма культурна.

Як одну з найтемніших сторін буржуазного ладу, одмічено вище його тенденцію монополізувати все культурне добро людства в володіння владущих, маючих, капіталістичних клас. Все, що людство тяжкою працею, напруженням мисли, поривом почуття здобувало і здобуло протягом довгого ряду тисячоліть, підняло людське жите, людське тіло, людські інтелектуальні сили, людські інстинкти над рівнем життя

звірячого: все, що воно зробило для забезпечення людського роду і добробуту людщини, впривавши її з тяжкої її сильної залежності від фізичних сил та зробивши її, навпаки, їх паном і керманцем; все те гарне і красне, що підносить самопочуте людщини, відкриваючи перед нею перспективи, які виходять за межі задоволення фізичних потреб, що відкриває перед нею красу безконечних змагань в сфері розширення людських можливостей в знанню, в красі, в етичній добрі, в здобутках людської солідарності, свободи людського духу і його урівноваженню з інтересам спільноти, — все це, одним словом, що ми звели культурою фізичною і духовою, буржуазно-капіталістичний лад свідомо, і навіть несвідомо — самим механізмом свого укладу, веде до монополізування в посіданню капіталістично-кермуючих верств, відшмає від доступу і уживання його верстви трудові і робить з культурного посідання оден з знарядів панування буржуазної аристократії над працюючим народом. „Так було, так буде“ — відколи стояв і доки стоїть буржуазно-класовий суспільний лад.

Від перших початків класового поділу її організації суспільних верств, ті суспільні елементи або та група, яка спеціалізується в громадженню її збиранню „таємного знання“, бере провід в громадянстві або прилучається до верств вояків і богачів, як третій елемент в складі владущої аристократичної класи, і це своє таємне знання, котре в тих ранніх стадіях життя нерозривно перемішується з релігійною практикою, вона вживає на розвій класового устрою, на зріст і скріплення впливу і влади пануючих.

В безконечній різнородности економічної, культурної і соціальної обстановки робиться це різними, більш і менш грубими засобами, від найного застрашування і побивання профанів замаскованими в страшні маски членами різних священних корпорацій до міністерських циркулярів про можливе недопусканне „кухарчинних дітей“ до вищих типів шкіл. Вступи до вищої верстви в примітивнім побуті купується простими почастунками, пожертвуванням кількох штук худоби на корпоративні пирі. В цивілізованих суспільностях виступає вже цілий комплекс вимог, почавши від аристократичного походження до делікатного виховання і бездоганного опанування „доброго тону“, обовязкового серед вибраного „товариства“. В організаціях олігархічних культурне добро і прикмети монополізуються в можливо тіснім кружку аристократичних фамілій; в державах демократичних робиться дещо для того, щоб зробити їх доступними ширшим кругам громадян (Аттенська республіка дійшла до того, що всім повноправним громадянам давала білети на театральні представлення). Але при всіх цих відмінах, в різних формах, більш чи менш явних і різних, всетаки незмінно виступають отсі характеристичні для класового устрою явища:

Вищі культурні інтереси, не тільки культурна творчість, але й просте культурне життя, на тм рівені, котрого дійшла дана суспільність, признаються за неможливі, невідповідні або навіть і недопустимі для людей, які працюють фізично, займаються „чорпою роботою“. Їм і їх дітям або просто забороняється приступ до школи, до культурного товариства, культурних розривок і втіх, або фактично унеможливується

чи то високими цінами, чи організацією приступу, якій робиться уділом тільки „вibrаних“. Заразом популяризується і всякими способами закоріплюється погляд, що фізична, і взагалі „чорна“, „пизька“ праця понижає людину морально і духово, робить її нездібною до вищих духовних інтересів, до провідної ролі в громадянстві. Тому з одного боку, членам владущої верстви рекомеvдується або їй паказується, під загрозою втрати свого привілегованого стаповища, гордувати пизькою працею; з другого — верствам трудящим зацілюється перекопанне, що вони через самі умови своєї праці і свого життя не здатні до вищої культури і тим самим — до участі в еуснійшій правліньню.

Ця вища культура, культурна творчість, зайпає наукою і мистецтвом фактично монополізуються в тісних гуртках людей, які почасти виходять з самих же буржуазно-аристократичних кругів, почасти притягаються клясовою державою чи приватними „меценатами“ з аристократичної чи капіталістичної кляси, приймаються ними до свого кругу або принаймні постільки щедро пагорожуються, що стають учасниками всяких привілегій привілегованих, і ця перспектива: таланом, творчістю, мистецтвом, наукою дійти багачства, роскоші і злитись з владущою клясою стає стимулом творчости.

Творчість цієї культурнотворчої верстви через це саме служить інтересам папуючих і виискующих, кермується їх ідеями, виконус їх завданпя і свідомо використовується на те, щоб блеском красою, могутнім впливом на масові настрої скріпити повагу, авторитет, престиж їх та їх влади, що роспоряджає цими культурними скарбами, движе творчістю, дає їй поручення і завдання. З другої сторони, творчість, яка движеється вищевказаними побудками, дуже часто пересякає мотивами еґотизму, роскошування, індивідуальної насолоди і, замість скріпляти громадську солідарність, впливає розкладово, анти-соціально.

Все, що дає культуру матеріальна і духова для піднесення і виволення людського життя, його улекшення і упрямщення, абсорбується владущою верствою та багатими клясами, тим часом як кляси, засуджені па „чорну роботу“ так званим „залізним законом заробітку“, зводяться до умов життя просто нелюдських, до вимпрання і виродження, як се вказано було вище. І при тім, з злою іропією, всіми засобами, приступними їй — через законодавство, школу, церкву, письменство, пресу, — сі владущі, буржуазні кляси силуються перекопати працюющих і не завсіди без успіху, що такий порядок, така волюща нерівність і кривда в розподілі матеріального і культурного добра являється пемичним, природним чи богоустановленим ладом, якій даремно було б силкуватись змінити.

Люде з сильним моральним почутем в різпих часах і різпих умовах відчували цю неправду клясового ладу і виступали з різпими проектами економичних реформ, кращої організації розподілу, поширення освіти і культури в широкх верствах, освіти і естетичного виховання робітництва і т. д. — чи то дорогою законодавства, чи то вікликів до морального почутя громадян. Але всі ці заходи, трактовані буржуазною еуснійністю, як утопії, дійсно являються утопичними, тому що це культурне обрабованис трудящих і монополізація культурного добра

пануючим вигікає з самої істоти буржуазно-класового устрою, організації продукції на принципах конкуренції і т. д. Тільки соціалістична перебудова продукції та розподілу, заміна відносин пайму і продажі відносинами кооперації, принципу конкуренції принципом солідарности, вихованне сусільности не в зневазі до праці і жадобі роскошування, а в пошані до всіх родів продуктивної, громадсько-користної роботи і обовязку участі в ній, можуть дійсно вивести людство з цього сумного, безмірно шкідливого, з точки погляду культурних успіхів, і глибоко-образливою для морального почуття становища.

Соціалістичне законодавство, вихованне і пропаганда мусять притягнути всі верстви до участі в роботі рівно як духовій так і фізичній. Молодіж повинна проходити трудову школу в обох напрямках, як культури духової, інтелектуальної, так і фізичної, технічної праці і, спеціалізуючись потім в тій чи иншій сфері, члени громадянства не повинні цілком розривати з иншими родами праці. Було б, розуміється, абсурдом ставити віртуоза до розбивання каміння, маляра до таких робіт, які исували б йому очі, і т. д., але організатори робочого плану завжди знайдуть можливість дати представникам інтелектуальної праці знайти собі підхожу фізичну працю, чи постійну, чи в певних сезонах, не тільки не шкідливу, а навіть користну для них, як рекреація. А з другої сторони робітникам фізичним, технічним, господарським дадуть не тільки право, але й обовязок, після укічення школи брати далі участь в зайняттях і роботах, які б розвивали їх інтелектуально і естетично, держали в курсі наукових і культурних інтересів. Таким чином осягатиметься солідарність продуктивної праці в усіх її формах і проявах і спільність культурних інтересів, не розділена контрастом „чорноробів“ і „аристократів духа“.

При всім цім організація виховання і культурної продукції мусить подбати й про те, щоб, не знижаючи рівеня культурної продукції, зробили її учасниками і консументами (споживачами) не те що найширші, а таки всі верстви людности, виховуючи в ній культурні, духові і естетичні погребі і даючи змогу їх задовольяти. Це діло школи і позашкільного виховання (яке має продовжувати роботу школи потім у всіх дальших стадіях життя й виховання), діло літератури, преси, художніх репродукцій, театру і всякого роду видовшу, вистав, екскурсій і т. д., які мають зробити цікавими і приступними здобутки науки, літератури, мистецтва всієї трудовій людности.

Припускається при тім, що соціалістична організація продукції й споживання, використовуючи удосконалені технічні способи, в тім часі зведе до невеликих розмірів робучий день всієї трудової людности, а разом поставить її в настільки людські умови життя, що вона буде мати і час і інтелектуальну енергію для культурних зайнять, які були неможливі в тисках капіталістичної експлоатації. Завданням соціалістичної організації праці буде розложити її настільки рівномірно між людністю, щоб вона не пригнічувала своїм тягаром одну частину її,

зіставляючи другу в ролі паразитів-білоручок. Наближаючи це завдання до реалізації, вона збільшатиме культурні здібности і запотрібованне цілого громадянства, а організація культурних засобів мусьть робити їх приступними для нього в повнім його складі. Соціалістична культура, мистецтво, освіта, наука повпні бути для всіх, магі на меті заінтересованне, запотрібованне всіх, а не тільки невеличких груп вибраних.

Очевидно, ставши на цю точку погляду, в атмосфері соціалістичного виховання, розвитку спільности і солідарности, і сама культурна творчість позбудеться тих еґоїстичних, суспільно-роzkладових прикмет, котрими вона так часто визначається в обставинах буржуазних, культивуючи потяги до індивідуального розкошування вибраних одинопці чи груп коштом мас.

Обмежуючись цими короткими загальними замітками, зазначуємо ті головні принципи, які творять культурну програму УСРР і мусьть бути положені в основу законодавства і організації УСРР.

I. Культура фізична.

1. Житє людини незайманне. Законодавство і вихованне мають закорінити в громадянстві це поважанне до чужого життя, як річи дорогоцінної і незамінної.

2. Терор не згідний з моральним змістом соціалізму, і з огляду на свої шкідливі, розкладові наслідки, як метод соціальної політики, рішучо відкидається.

3. Карп мають на меті не застрашанне, а поправу і моральне вихованне переступців.

4. Житє й людське існуванне інвалідів, калік, нещатних до праці старих і малих являється предметом особливого піклування УСРР і соціалістичного громадянства.

5. Матерпство охороняється, як з моральної, так і фізичної та економпчної сторони.

6. Завязанне і розвязанне подружжя переводиться простою реґистрацією. Реліґійні обряди, звязані з ним в ріжких конфесіях, не заборопяються.

7. УСРР і її громадянство прикладають всі старання, щоб улєкшити своїм членам подружжє житє і викорінити простптуцію.

8. Протиприродні сексуальні потяги поборуються лічєпнем і гіґієпою.

9. Многодітні сімі, які раціонально виховують своїх дітей, користуються особливою помічю й опікою УСРР і її громадянства. Але разом з тим робиться все для того, щоб діти, які не можуть виховуватись своїми матірями чи батьками, могли виховуватись в громадських яслях, захоронках і школах не гірше, як в сімах.

10. УСРР і громадські організації всіх категорій пильнують забезпечення всіх громадян житлом в нормальних і гіґієвничих і культурних розмірах.

11. Для людей, які не можуть вести домашнього господарства, громади дбають про громадські кухні, їдальні і т. пн.

12. Лікарська допомога мусить бути загально-приступна і даремна.

13. Вживання шкідливих возбуди́телів, як алкоголь, морфій, етер і т. ин., викорінюється, як заборонним, так, особливо, гігієнічними способами.

14. Робочий день не має бути більше восьми годин, а при особливо тяжких і знесилюючих родах праці повинен зменьшатись до 6 годин, з можливою перервою; взагалі економічна політика УСРР змагає до можливого зменьшення робочого часу.

15. Відносно праці докладно регулюються законами УСРР.

16. Праця в літах науки (§ 21) допускається тільки в рамках навчання і виховання.

17. Нічна праця допускається тільки при технічній необхідности і повинна компенсуватись відпочинком, який би вповні забезпечував нічних робітників від фізичного і душевого виснаження.

18. В уставлений законом вік трудящі всіх категорій звільняються від обов'язку праці й одержують пенсію на дожиття; економічна політика УСРР прямує до того, щоб це звільнення від праці могло наступати як скорше.

II. Культура духова.

19. УСРР і її загально-громадські органи організують повну систему безплатного навчання в відповідних школах, робітнях і інститутах по всіх відділах знання, техніки і мистецтва.

20. Приватна організація навчання окремими особами чи організаціями допускається, але стоїть під контролем УСРР.

21. Загально-освітня і технічна наука обов'язкова для всіх дітей до 16 років; для дітей, які її заздбують або відстають по своїм здібностям, вона може продовжуватись.

22. УСРР і її громадські та культурні установи пляново організують систему дошкільного, позашкільного і післяшкільного виховання і освіти в таких розмірах, щоб скрізь і всюди громадяне УСРР могли нею користуватись безплатно. Сюди входять публичні бібліотеки, музеї, вистави, виклади, театральні, кінематографічні та інші представлення, хор, концерти і т. ин.

23. Приватна ініціатива в організації всяких таких культурних засобів не тільки допускається, але й підтримується УСРР і громадськими організаціями, але вони стараються усупільнювати всякі такі організації, оскільки вони розростаються, — так одначе, щоб це не було з шкодою для таких культурних починів.

24. Всякого роду публичні наукові, технічні й мистецькі інституції, бібліотеки, музеї, робітні, досвідні стації й т. ин. мають бути приступні для користування й зайнять всім громадянам.

25. Для приступности зайнять в спеціальних інститутах, лабораторіях і т. д. мусять організуватись загально приступні приготівчі курси і вирави, які б давали можливість переходу до зайнять у них всім, хто пройшов обов'язкову загальну школу.

26. Приватні збірки, бібліотеки і т. д. загально-користного значіння мусять бути так уряджені, щоб без шкоди для них вони були приступні для користування всім, хто бажав би в них працювати.

27. Свобода слова, наукового досліду і мистецької творчості не повинна обмежуватись інакше, як в випадках, докладно означених законами; при тім добування всяких таких обмежень розглядаються судом.

28. Громадяне, які виявили нахил і хист до наукової, літературної, технічної або мистецької творчості, користуються особливою опікою й підтримкою публичних орґанів; ті ж, яких твори визначаються загальною користістю, по змові повинні бути забезпечені як найкраще, самі і їх родини, а в таким разі їх авторські права усуспільнюються.

29. Реліґія трактується, як приватна справа громадян; але УСРР через школу і позашкільне вихованне пильнує нейтралізувати реліґійну виключність, нетолеранцію і реакційні політичні впливи церкви. Реліґійні орґанізації стоять під загальною контролею УСРР, як всякі інші. Громади можуть підтримувати матеріально реліґійні орґанізації, які існують серед їх членів.

30. Реліґійні обряди і свята не забороняються і не обмежуються, але признаються необовязковими; свобода від роботи в реліґійні свята може вимовлятись спеціальними регуляціями, компензуючись в продуктивності иншими способами, без шкоди для здоров'я робітників і видатности праці; але соціалістичне вихованне стремить до редукції цих свят до загально-приваних днів спочинку.

31. Системою шкільного і позашкільного виховання УСРР і громадських орґанізацій всяко розвивається ідея соціалістичної солідарности і спільноти. Цим завданням має служити також вихованне національної і интернаціональної свідомости в молодіж і старших поколіннях.

32. В школах і всяких освітніх устаповах молодіж і громадянство ознайомлюється ложливо швидко, різносторонно і ґрунтовно (джерелово) з історією свого краю і народу, його культурою і традиціями; улежшується їм безпосередня знайомість з їх пам'ятками, зібраними в музеях і на місці, дорогою спеціальних екскурсій.

33. Одначе це національне вихованне має бути ведене не в дусі національної виключности, національного еґоїзму і амбіції, месіанізму або провіденціалізму, а в напрямі интернаціональної солідарности, де національна спільнота обіймається солідарністю интернаціональною, як ширшим кругом, і в ній розпускається.

34. Ця свідомість интернаціональної солідарности трудящих, одности їх морали, обовязків і завдань в цілім світі мусить також вховуватись, поглиблюватись і оживлятись всякими способами шкільного і позашкільного виховання, студіюванням чужих мов і літератур, обміном дітей для виховання, орґанізацією закордонних екскурсій, систематичними делеґаціями для участі в заграничних соціальних і культурних акціях, орґанізацією интернаціональної помочи у всякого роду привагідних випадках і обміну всякими культурними вартостями.

35. Виховання глибокого живого почуття одності і братства праці, соціального досконалення і вселюдського щастя в інтернаціональній перспективі повинно бути провідною ідеєю виховання і культурної організації УСРР і її громадських організацій.

Тактика УПСР.

УПСР вважає себе частиною міжнародної армії революційного соціалізму, призначеної боротись на єдиному міжнароднім фронті праці з капіталом. Тому основні принципи тактики УПСР не можуть розходитись з тактикою об'єднаного міжнароднього соціально-революційного руху. Ці загальні провідні лінії тактики випливають з стратегічної оцінки міжнародньої ситуації, определяються міжнароднім революційно-соціалістичним штабом — Соціалістичним Інтернаціоналом, і приймаються УПСР, як обов'язкові для неї. В своїй діяльності на місцевім, українськім театрі боротьби з капіталом УПСР не може робити сепаратних виступів, котрі порушували б плани боротьби в міжнароднім масштабі.

В сей час надзвичайного розбиття єдиного революційно-соціалістичного фронту, коли не стало єдиного Соціалістичного Інтернаціоналу і тільки наступає момент для роботи над його сотворенням, в котрій УПСР повинна прийняти активну участь, партія вважає необхідним зазначити свій погляд на ті методи класової боротьби трудящих за своє визволення, котрі повинні бути положені в основу організації Соціалістичного Інтернаціоналу.

При впробленню цих методів боротьби треба, на думку Партії, прийняти насамперед під увагу ту обставину, що, загалом беручи, кінець першої чверти ХХ. століття після тяжкої пятилітньої імперіалістичної війни представляє перед пролетаріатом, передовим борцем і організатором класової війни праці з капіталом, пивакші умови, ніж ті, в яких йому довелося провадити боротьбу до війни.

Боротьба за політичний вплив соціалістичних партій в парламентах буржуазно-капіталістичних держав і за поліпшення при помочи парламентарних заходів матеріального і культурного становища визискуваних, боротьба за ці щоденні інтереси трудящих, при котрій лише в далекій перспективі виставлялась остаточно ціль — завоювання влади від буржуазії і заведення соціалізму, ця боротьба не вимагала від соціалістичного руху інших засобів, як ті, котрими він користувався: політична партія, професійна спілка і кооперація.

Після світової імперіалістичної війни обстановка боротьби міняється.

Завоювання влади у буржуазії і сотворення влади трудящих в далекой перспективі пересувається на порядок депній. З початком розвалу економічної організації буржуазно-капіталістичної доби наступає її розвал її політичних організацій. Початок нової доби характеризується розпадом імперіалістичних держав-конгломератів і освободженням з-під ярма імперіалізму досі гноблених колоніальних

народів. Так виступають на арену історії нові її субекти, досі недержавні народи, що служили гноєм для націй пануючих.

Війна сколихнула до найбільших глибини і весь світ і кожну націю зокрема її викинула на арену внутрінаціональної громадянської, класової боротьби ті елементи, котрі не займають яскравого класового становища і не приймали раніш активної участі в боротьбі класово свідомого і організованого пролетаріату з своєю буржуазією. Сюди відносяться класово невправні елементи сільського і здекласовані, переважно інтелігентські елементи міського населення, котрі війна вкинула в матеріальну біду і котрі готові вступити в боротьбу за поліпшення свого суспільного й економічного становища. На кон політичної боротьби виступають нові субекти, котрим соціалістичні партії уділяли небагато уваги дотепер, всю свою енергію вживаючи на організацію промислового пролетаріату.

Маючи на увазі рвущі битви з капіталом, міжнародній соціалізм повинен за всяку ціну добитись того, щоб ці нові субекти, нові нації і міжкласові групи, опинились по одній з пролетаріатом сторони фронту.

Організація промисловим пролетаріатом довкола себе цих нових борців з капіталом може бути розрахована на успіх тільки в тім випадкові, коли пролетаріат переведе в життя ті гасла, під котрими провадиться визвольні рухи серед колоніальних народів і класово-невправних ферментуючих елементів окремих націй.

Оже реалізація гасла самовизначення народів і протягнення на бік пролетаріату, а в де-котрих випадках нейтралізація міжкласових елементів, повинна служити цій цілі.

Можлива організація на перших порах національних республік з атрибутами буржуазної державности не повинна викликати бажання за всяку ціну поставити на їх місці держави пролетарські, піддержувані зовнішньою силою сусідніх пролетарських республік. Тому, і особливо на перших порах, диктатурі пролетаріату в одних республіках може відповідати мішана трудова сел.-роб. диктатура в других і пародія республіка в третіх. Міцній і в державу організованій пролетаріат передових країн Європи й Америки буде тим ядром, котре втягне в орбіту соціалістичної будови життя відсталі країни і не дасть буржуазно-капіталістичній реакції використати їх в контрреволюційних цілях. Він втягне їх в новий суспільно-економічний лад так само, як попередю міжнародній капітал втягував їх в лад капіталістичний.

Перед класово свідомим і організованим пролетаріатом України стоїть те саме завдання — організувати довкола себе для боротьби за соціалізм ті елементи українського народу, котрі по своєму класовому або соціальному становищу можуть і повинні бути такими борцями, — в першу чергу бідне селянство, а також трудову українську інтелігенцію. Для європейського пролетаріату розв'язання цього завдання полегшується високим ступенем розвитку продукційних сил європейських країн і відповідним до цього великою численністю його та суспільною диференціацією європейських націй. На Україні обставини більш складні і тому вимагають від пролетаріату більшої уважності та обережності.

Первопричною складних обставин є кільксотлітнє колоніальне становище України, котре породило національно-визвольний рух серед українського населення; воно затримало розвиток української нації, котрої представниками лишилось майже виключно аграрне сільське населення і його парость — трудова інтелігенція, серед котрих і розвивався національно-визвольний український рух. Населення міст і промислових центрів, котрим припадає керуюча роль в соціалній революції, в переважаючій своїй більшості чуже цьому рухові і не звязане в ніякій мірі з його традиціями. Тому, як це ясно показав досвід східноєвропейської революції, економічне противенство між містом і селом, що виникає підчас звязаного з громадянською війною занепаду економічної сили міста, збільшується на Україні національним антагонізмом, в котрий стараються перетворити це противенство свідомі і несвідомі агенти капіталістично-буржуазної контр-революції.

Отже перед промисловим пролетаріатом і його партіями на Україні стоїть трудне завдання — вирвати з рук контрреволюції цю важну зброю, якою є політично-національне визволення української нації, а для того він повинен не тільки проголосити принцип самоозначення, а й активно сирити його реалізацію в формі створення суверенної української соціалістичної радянської республіки.

УПСР вважає, що така республіка не буде мати українського характеру доти, доки підвалинами її не будуть національно-українські класи населення, в першу чергу трудове селянство. Тому УПСР вважає своїм безпосереднім завданням провадити агітаційну й иншу роботу серед цього селянства, щоб прищепити йому ідеї соціалізму і спільности класових інтересів з міським пролетаріатом, а з другої сторони — провадити таку саму роботу серед пролетаріату міського, стараючись прищепити йому ідею місцевого українського суспільства, котре попліч з російським й иншими з б. Російської Імперії шукає братерського єднання в міжнароднім суспільстві. Ідея всеросійськості, котра є наслідком імперіалістичної Росії, небезпечна з тої точки погляду, що у Росіян вона часто викликає представлення й почуття, звязані з становищем пауючої нації, а в Українців вивпає зрозумілі у пації повеволені недовірливість й обережність. Тому всеросійськість повинна виключатись з практики співробітництва радянських республік і замінятись поняттям міжнародности, в меншій розмірі — східноєвропейськості.

УПСР надає велике значіння традиціям національно-визвольного українського руху і ставить собі завданням використати ці традиції для того, щоб справити той рух в річницю модерного руху всього трудящого людства за своє визволення — руху соціалістичного. Український політично-національний рух завше мав характер щиро-народнього, демократичного, поступового і тому уявляє вдячний ґрунт для соціалістичної проаґанди. Використати ж його для себе соціалізм зможе тільки тоді, коли реалізуватиме — оскільки він виступає, як політична сила, — всі ті постулати національно-політичної природи, котрі ним, цим рухом, виставляються. Тому УПСР, наважуючи свої стрем-

ління до вікових стремлень борців за визволення українського трудового народу, старатиметься притягнути до активного будівництва УСРР всі ті національно-українські елементи, що остаються вірні традиціям визвольного українського руху і по своєму класово-соціальному становищу повинні бути активними учасниками соціалістичного будівництва.

За час громадянської війни на Україні, починаючи від 1918. року, значна частина здекласованої української інтелігенції була загнана подіями в кут; вона все більше одривалась від народніх українських мас і порвала з визвольними українськими традиціями, шукаючи у європейської капіталістично-буржуазної реакції піддержки для своїх політичних плянів і підготовляючи тим пове ярмо для свого народу. Але одночасно з глибини народніх мас на Україні виходить нове покоління народньої української інтелігенції, котре, остаючись вірне національно-визвольній українській ідеї, покладає надії на міжнародній соціалістичній рух, як на визволителя. Завданням УПСР буде звязатись міцно з цією новою народньою інтелігенцією і зробити її сіячем соціалістично-революційних ідей серед трудового українського селянства та робітництва, зробити її опорою УСРР. Таким чином сподівається УПСР позбавити стару генерацію української інтелігенції, скомпромітовану союзом з буржуазною реакцією, її претенсій на монополію репрезентувати ідею національно-політичного визволення української нації. Піднесення УСРР до становища незалежної держави і національний характер цієї держави прискорять досягнення цього і внесуть також розклад в ряди старої української інтелігенції, виділивши з неї остаточно свідомих прихильників буржуазної української держави. Так буде виснено ясність в боротьбу за Україну, таким способом упроститься класова боротьба на Україні.

Стремлячи до створення суверенної Української СРР, УПСР ставить собі одночасно завдання поборювати український повнізм, українську національну виключність, проповідуючи народнім масам, що національні форми розвитку — це тільки шляхи і способи для досягнення цілі — міжнародньої солідарности і єдности трудящих.

Для заміток.

Зміст ч. 7. „Борітеся-Поборете!“

Мик. Шраг. — Начерк основ і форм сучасних та майбутніх поєднань держав.

Мик. Чечель. — „Міжнародня спілка соціалістичних партій.

Мих. Грушевський. — В першій делегації української партії соц.-революціонерів.

IV конференція УПСР за кордоном.

Факти та документи.

Зміст ч. 8. „Борітеся-Поборете!“

Мих. Грушевський. — Памяти Паризької Комунн, ст. 1.

Мик. Шраг. — Начерк основ і форм сучасних та майбутніх поєднань держав, ст. 8.

Мик. Чечель. — „Новочасна мудрість наукового соціалізму,“ ст. 36.

Факти та документи, — ст. 63.

Зміст ч. 9. „Борітеся-Поборете!“

Від Закордонної Делегації Української Партії Соціалістів-Революціонерів до партійних організацій і товаришів за кордоном, — ст. 1—7.

Мик. Чечель. — Звідомлення з моєї командировки на Україну, — ст. 7—16.

Факти та Документи, — ст. 17—32.

Витяги з протоколів засідань Закордонної Делегації УПСР, — ст. 17—25.

Постанови ЦК УПСР, — ст. 25—26.

Резолюції Зак. Делегації, — ст. 26—27.

Листи від ЦК УКП: 1. до редакції журналу „Борітеся-Поборете“, — ст. 27—30, 2. до групи „Нової Добі“ — ст. 30—32.

Зміст ч. 10. „Борітеся-Поборете!“

М. Грушевський, Відкритий лист Голові Ради Нар. Ком. УСРР Х. Г. Раковському. — ст. 1.

П. Христюк, Новий курс комуністичної політики й наша Партія, — ст. 8.

Факти та документи:

1. Циркуляр Закордонної Делегації УПСР, — ст. 26.

2. Витяг з протоколу засідання Зак. Дел. УПСР дня 9. XII. 1921, — ст. 27.

3. Лист прязької організації УПСР до Зак. Дел., — ст. 27.

4. До наших спроб співробітництва з УСРР:

а) лист М. Грушевського до представництва УСРР в Чехо-Словаччині, — ст. 28.

б) лист М. Грушевського до редакції „Вперед“-у, — ст. 30.

Хроніка:

1. Про Укр. Соціол. Інститут, — ст. 31.

Друварня: J. N. Vermaу
IX., Bez., Canisiusgasse Nr. 8—10.